

Ігор Дуда

СПОМНЕНІШ МОЕ СЛОВО

лемківски приповідки

Всеукраїнське товариство «Лемківщина»
Фундація дослідження Лемківщини у Львові
Бібліотека Лемківщини, ч. 44

Ігор ДУДА

СПОЛНЕШ МОЄ СЛОВО

Лемківски приповідки

Тернопіль
Астон
2008

ББК 82.3(4 Укр) - 411

Д-81

Ігор Дуда. Спомнеш моє слово. Лемківски приповідки. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2008. – 88 с.

Запам'ятав од своїх родичів, сам назберав і впорядкував
Ігор ДУДА

У цьому збірнику подано 2000 лемківських приказок-приповідок. Вони свідчать про спорідненість фольклору України і Галичини зокрема. Проте мають характерні риси, що не властиві для інших етнографічних груп Карпатського регіону. Колоритні лемківські приказки відтворюють моральні засади побут, звичаї, обряди і традиції населення Північної Лемківщини, яке в 1944-46 рр. з території Польщі було депортоване на Схід, а решту, в 1947 р., – на Захід.

Книжка буде корисна для науковців-мовознавців, студентів-філологів і молоді, котрі цікавляться історією та культурою лемків, а також широкого загалу краян, їх дітей і внуків, які поступово забивають рідну говірку.

© Ігор Дуда, упорядкування, 2008

© ТзОВ «Видавництво Астон»,
верстка, художнє оформлення, 2008

*Присвячу
сънови ВОЛОДИМИРУ,
внуку Микити і Марини*

СПОМНЕШ МОЄ СЛОВО!

«Споконвіку було Слово
і з Богом було Слово,
і Слово було Бог»
(Евангеліє від Іоана. I. 1)

Родичів шануєме втівди, як іх не стає. Правдиво, шануєме все, чим коли сут жыви. Тота істина єст відома може не вшытким. Я ся о тым переконав, як іх не стало – в єден рік, і мамы, і тата.

«Будеш памятав, як будеш своїх діти мав», – пророчы слова мого тата. Не раз они приходяте мі до головы. І чую-ся винним перед своїм вітцем і матірю, же-м не раз іх образив, не быв так уважни, як они того вартували і жычыли собі. Тот гріх лежав на моім сумлінню, аж покля-м не пішов до сповіді...

Але чловек жыє памятью і хцеш – не хцеш, вертат-ся до молодих часів. По смерти родичів, зымав я ся на мысли, же споминам іх слова. Зауважыв-єм, час од часу – на роботі ци дома, іду ци іхам, сыйджу ци лежу, слухам ци бесыдую, чую іх повсякденни вырази-приповідки. Они приходяте в голову не знатя откаль, іх ся не мож позбыти і позабыти. Слова выпливали зо глубин підсвідомости, як поетични рядки. І я почав іх записувати. Як єм вчасно не записав, то-м міг забыти. Але проходив час і они ся вертали. Записував на выпадкових папериках, аж покля не почав носити зо собом нотес. Сыйджу в автобусі ци потязі – думам і пишу, іду на роботу ци з роботи – стаю і пишу. Вночы, як нее спаня – думам, встаю і пишу. Нерідко єдни і тоти сами приповідки бывали записани по кілька разів. Родили-ся ріжни варіанти, іх тіж єм фіксував.

І кождий раз жалував, же-м пізно почав записувати тоты словесни перли. Треба было писати втovди, як жили родиче. Але, мысьлю си, жыва моя родина, жыви стары лемки, може они штоси памятают. Пробував-єм од них вытягнути слова, але то була довга і нераз безрезультатна робота.

Мысьлю си: прецінь єст наукова література, де сут зобрани фолклорни записи. Сьвідоми-м з того, же не отримав Гамерику. Вyzнавам, же взяв-єм дуже приповідок з книжок. Але тилько тих, котри сидили в моїй голові барз глубоко, іх треба було видобути одтамаль. Може я іх чув не од своїх родичів, а од інших лемків – юж того не знам. Лем они одповідали лемківському виображеню мысьліня, способу життя, нарешті – хлопській життєвій мудrosti. Той мудrosti, которую не мож видумати, бо она єст вроджена. Она виходить зо землі, лісів і потичків, котры кормили моіх краян і моїх дорогих родичів.

Пару десятків приповідок сут створені майом власном фантазийом, на ґрунті лемківських фолклорних традицій. Бо фолклор нема початку і кінця.

Почав-єм друкувати зобрани приповідки в газеті «Дзвони Лемківщини». Перша добірка була поміщена в №3(11) за mareц 1995 року. Тота 4-та сторінка з 2003-го стала – «Лемківском». На 15-ій подачі одчув-єм, же настав час видати іх осібном книжком.

ПРИПОВІДКИ НА ЛЕМКІВЩЫНІ

Жанр приповідок (інакше – прислів'я, приказки) на Лемківщині быв барз пошырений. Сыгают они сивой давнини. Были неодламном частином консервативного хлопского (селянского) побыту, його словесности. Короткы, змістовны, часто римуваны выслови, легко ся памятали і скоро ся розлітали. Народна мудрист про природу і поры року, рільництво і домашню господарку, працю і быт, ідло і питя повязаны з жытъем каждого человека.

Не мож вырізнати іх узку географію. Аналъогични найдеме не тилько в Галичыні, а і на Великій Україні, приміром – «Баба з воза – коням легше». Даяки приповідки лемки запожычыли од сусідів, з якима, в силу гісторичних обставин, жили і спілкували-ся. Од австріяків і німців перешли ци не найбільшы лемківски прокльони: «Шляк бы го трафив!», «Фрас бы го яв!» Од поляків взято не барз дуже. Я выокремив тилько 15 приповідок, котри сут подани мовом оригіналу і тлумачени.

Моі родиче, як і вшытки лемки, были люде релігійни. Звертаня до Бога было справом природньом, щыром і повсякденном: «Без Бога ани до порога», «Богу духа винен», «Бог дав, Бог взяв», «Хто рано встає, тому Бог дає», «Береженого Бог береже».

Святе Письмо, церква і съященики спричынили-ся до переповіданя прочитаних і почутых приповідок: «Хто ма уха, най слухат», «Мудрий, як Соломон», «Я про Павла, а він про Савла», «Хто терпен, тот спасен». Дома часто мож было почуты посиланя на 10 Божих і 5 церковных Заповідів, а серед них: «Шануй вітця і матір – буде ти добре і будеш довго жыв на Земли», «Не взвывай даремні Бога!», «Дотримуй ся Посту!», «Не руш чужого!».

Частыма сут приповідки-порівняня. Они органічно входили в народни пісні, казки, легенди, жарти. Межы медже

ними сут барз умовны. І юж тяжко повісти, што было першим. Певні же – приповідки: «Гіркий, як полин», «Впертий, як цап», «Дівка, як ружа», «Вода, як слеза», «Старий, як сьвіт».

В приповідках находиме господарски прикмети, повязаны з худобом, домашнім бытом і працьом: «Лагідне теля дві коровы виссе», «Бідна німина не повіст», «Сніп до снопа – буде копа», «Откладаний тилько сыр добрий».

Цілий ряд приповідок розкривають духовний сьвіт человека, людськы якости і моральны чесноти: «Є люде, а є людиска», «Єден розум добри, а два – ліпше», «Дурни-дурни, але хытри», «Скупий – два рази тратит», «Правда в очы коле».

Велику групу складают повчальні приповідки. Они сут заповітом од вітця до сына, науком од діда до внука. Порівнюю іх зо «Скрижалями Заповіту Мойсєя». Почнеме од сакраментального – «Спомнеш мое слово!» Дале – «Вік жый – вік ся вчый», «Люди слухай, але свій розум май», «Понагляйся, але помали».

Маме дост приповідок о характері человека, його вадах – циганство, злодійство, боргацтво, хамство, зазнайство, заздріст, глупство, лінівство, пиянство: «Брехати – не ціпом махати», «На злодію шапка горить», «Од дурного втікай третьом дорогом», «Для лінівого – кождий ден съято», «Хто хоче ошукати когоси – сам ся ошукат», «Пияному море по коліна».

Соціальне розмежування медже лемками не было показовим. Може зато спотикаме не барз дуже приповідок о богатих і бідних, скорше – о богацтві і бідацтві: «Біда не ходит сама», «Богацтво зо собом до гробу іщи никто не взяв», «Неє гіршого, як з дзяда – пан».

Тато быв дипльомованим ремісником і нерідко вжывав фахови приповідки. Ото даяки з них: «В ремісника – золота рука», «Як тя видят, так тя цінят», «Сым раз одмір, а раз – одріж!», «Кравец крає, як му материі стає».

Мама ціле жыття была домашньом господын'ом. Од ней я памятам приповідки, повязаны з домом і кухњом: «Знала

зварити, але не знала подати», «Ідеш в госьті – наїч-ся», «Добра господыня, як ма повну скриню».

Приповідки сут надзвичайно образны і метафоричны, Несподіваны переносны і порівняльны значыння съвідчат о народной мудрости і леті фантазіі, вносят неповторний кольорит в лемківску бесыду. Каждий раз дивую-ся, як то мож было придумати: «Взял ноги на плечы і гайда пішки», «Достав дзорку з обарянця», «Мешты істи просят», «Не маш олію в голові», «Сорока на хвосьті принесла».

Дакотри з них мают наказову, барз категоричну форму, Они были не для обговорюваня ци розмысьліня. Были для выполнаня: «Бій ся Бога!», «Не твоє – не рушай!», «Дай си спокій!», «Пий, але міру май!», «Тримай язык за зубами!».

Єдны і тоты самы приповідки часто трансформували-ся, міняли-ся слова, хоц зміст лышав-ся тот самий. Уважам, же варто уваги вшытки варіанти і они сут записаны на літеру, з якой ся починают. Наприклад – «Забыла кура, як циплятком была», «Вчыт яйце куру розуму», «Яйце мудріше од куры?». Про туту народну духовніст мудрий лемко повів простіше – «Не вчый вченого!».

Окрему групу приповідок занимают спостережыня за місцевом зміном погоды в ріжны поры року і дня, природны прикметы, котры давали змогу заповідати погоду наперед: «З великой хмары – малий дойч», «Ворони крячут – на зміну погоды», «По Петрі – по теплі», «Михал на білым коню приіхав», «Як квітен зо зливом, то літо зо жнивом». В татовім архіві несподівані я нашов добірку записаних приповідок, більшыст з яких – про погоду. Они сут позначены звязком.

В тяжкы часы мого жыття, коли-м мав дужы непорозумліня в родині, не вело-ся на роботі, підупадав на здоровлю, здавало-ся же нее выходу, я споминав слова свого вітца: «Все так не буде!», «Нес злого, жебы не вышло на доброе». І за даякий час так ся ставало.

При чытаню приповідок треба мати на увазы про певны

одмінності лемківського писма од літературної української мови. Частково они сут такы:

1. Тверда буква **-Ы**, без якой не може існувати лемківска бесіда. Пишеме єй згідні з вимовом. Переконуючыма прикладами сут ононіми: **била – была** (бити – бути), **вигляд – выгляд** (вигляд – вікно), **дим – дым** (дім – дим). І най мяня ганят нашы і чужы гура-патріоти, але я тверджу, же тата літера єст старословяньска, а не росийска. Ту маме подибну мішанину, як з правдивом назвом лемків – русини. Петро I вкрав наше слово «Русь» і своє «Московское царство» наз – вав «Российским государством». І на то нее рады!

2. Про букву **-Г** нее потребы переконувати чытача. Она введена в українську абетку, але іщи не стала обовязковом. **Богазда, ганок, гарло** ма єдно прочытаня, а – **гнеска, голос, гудак** – цілком інше.

3. Буква – **Ї** всяди замінена на – **I**. Лемко не – **їде**, а – **іде**.

4. Апостроф (') зостав неужывани.

5. По буквах **-З, -С**, перед приголосним і голосном **-I**, пишеме для помягшыня **-Ь** (мягкий знак): – **зълі, съято, зъсти, сусъід**. Єднак сут выняткы: – бесіда.

6. В назывниках (іменниках) 3-ой особы, котры ся кінчают на **-Я**, не робиме подвоеня букв: – **жытя, жычыня, казаня**.

7. Назывники, яки в українській мові закінчуют-ся на **-Ь**, по лемківски гвариме твердо: – **вінец, отец, палец**.

8. В придавниках (прикметниках) на **-ский, -цкий** не пишеме **-Ь**. Такы слова мовлят-ся твердо: – **лемківский**.

9. Частку **-ся** в кінці часослів (діеслів) пишеме през злучок (тире), а на початку – без нього: – **втішив-ся, ся здає**.

10. Притиск (наголос) робиме переважні на перший склад: – **вóда, зíма, пíшов** або на передостатній: – **борóда, голóва, напíсав**.

Зобрани 2000 приповідок сут систематизувани за традиційним азбуковим порядком і пронумерувани. Буква – **Г** поставлена по – **Г**, а **ы** – за буквом – **I**.

ПРО РОДИЧІВ

Сыну, што я знам о своїх родичах – твоїх діда і бабу? Што ми, лемки, на загал, знаме? Праві, же барз мало, В нас, на жаль, не було традиції, як в аристократичних родинах, вести свій родовід. Памятаме найдальше діда і бабу. Але того мало, бо нашы корені в Карпатах сут барз давны.

Як ты пришов на сьвіт (1978 р.), я почав зберати інформацію о своїх предках. Дякувати Богу, іщи жыв мій тато, стрижко Мілько, стриєчний брат Петро – сын Адама, котри добрі памятали про родинни звязки Дудів. Тоты нотесовы записи пролежали довго. Зостали оформлены в схему-родовід в 2000 році, юж коли ся вродила внучка Софійка. Назберало-ся шіст поколінь. Жъпот переважні в Тернополі.

Діти стриєчних дідив Кипріяна і Ваня виїхали до Гамерики в міжвоєнний час. Стосунки з нима сут втрачени. За данима Інтернету в Гамериці жыют 220 Дудів. Знам, же купа з них – однофамільці. Фамілія Дудів ест поширенна в Східній Галичыні, на Закарпатю, польській і словацькій частях Лемківщини. Цекаво, же в остатній телефонній книжці 2005 року в Тернополі записані 37 Дудів – родина і неродина, з яких штыри Ігоры Дуди. Певна річ, же зме мусіли мати спільногого предка-музыку. За матеріялами Йосифінського поземельного кадастру 1787-88 рр., як дослідив Іван Красовский зо Львова, на Лемківщині жили 18 родин Дудів.

Дивно, але не знам жадного кревного музыканта в остатніх поколінях. Наш конар роду, правдоподібно, походить зо села Смереківці, повіт Горлиці.

Мій тато (кликав-єм самраз так – не «няньо», і тилько на «вы») Микита Дуда, сын Григорія, вродив-ся 17 червця 1906 року в с. Сквіртне, повіт Горлиці Краківського воєводства – землі Західної Лемківщини. Село было невелике – мало 78

номерів, жило 470 осіб (1939 р.), поля – 1га 15 ар, лук – 6 га 38 ар, пасовиськ – 2 га 87 ар, ліса і неуживаних земель – 12 га.

Дідо Гриц Дуда (бл.1868-1917) походив зо сусідніх Смерековець, був заможним господарем, солтисом села, тримав склеп. На початку Першої світової війни взяли го до лягрів, сидив в Талергофі. Згинув 1917 року на фронті. Іщи не мав 50 років. Його ім'я записане в Чорній Книзі вязнів Талергофу. Тримав єм тути книжку в руках.

Баба Матрона Дуда (1863-1937) походила з дому Астрябів. Была родином до Матвія Астряба (1843-1925) – педагога, гісторика і громадського діяча на Полтавщині, родом зо сусідньої Высови. Його син – математик і методиста Олександер Астряб (1879-1962) жив в Києві. О них пише кожда українська енциклопедія.

Гриц і Матрона Дуди мали трьох синів – Юрка (1898-1971), Михала (1901-1974) і Микуту (1906-1993). Старшы братя, за традиційом, успадкували господарку і ґрунт. Юрко по вітцю обняв посаду солтиса Сквіртного і був ним довго – од 1922-го до 1945 року, до виселення. Молодший Микута, по закінченню 4-класової подставової школи в Сквіртнім, працював деякий час на господарці. Потім го послали вчытися в Промислову Школу до Горлиць – повітового міста. Повідав, же не раз ходив 30 км пішки, вліті і взимі, зо Сквіртного (потім з Ганчови) до Горлиць през гору Магуру.

Каждий вечер, по роботі, учніве ходили на теоретичні лекції до загальної школи – нижчої гімназії. Тато барз часто з подяком споминає про свою науку в кравецького майстра Юзефа Войнарского (от 17 липця 1923-го до 19 лютого 1926 р.). Навчальне свідоцтво, видане 3.03.1926 р., підписав голова Промислового Товариства Кравців в Горлицях Пйотр Пйотровські, засвідчив своїм підписом і печатком бургомістер міста Горлиці.

Покликаний до Войска Польського 10.05.1925 р., не служив, як такій, же ся вчыт. Пізньіше (12.06.1929 р.),

Повітова Призовна Комісія в Яслі залічила го до народного ополчення.

По закінченню науки, тато іщи три роки працював підмайстром в свого научытеля Ю.Войнарского, жив і віхтувався в нього. В грудні 1929 року вернувся до Сквіртного. Юж быв час ся женити і родина поглядала му богату невісту в сусідній Ганчові.

Ганчова – село медже Высовом (4 км) і Усьтям-Руским (6 км), було більше і богатше. За Шематизмом 1936 року тут жило 770 осіб – греко-католиків, в 1939 р. – 870, в т.ч. поляків – 15 і жыдів – 20. Поля було 18 га 25 ар, лук – 13 га, ліса – 20 га, пасовиск і неужываних земель – 60 га. Мали деревяну церкву Покрови Пресв. Богородиці (збуд.1871 р.) і плебанію (парох о.Іван Титар), 3-клясову школу з двома научытелями і чытальню імени М.Качковского. З ганчівской родини Дуркотів вийшли барз дуже священиків на Лемківщині.

Моя мама Марія з Ковальчыків вродила-ся 1909 року. Точнішої дати не памятала. І тато, і родина кликали єй – «Марина». Скінчыла початкову школу. Дідо по мамі Ілько Ковальчык (бл.1879-1935) довший час був в Гамериці, доробив-ся статків, вернувся домів і мав намір зайняти-ся промислом за заокеанским взором. На єдиній зимі, котру зберегла мама, виглядат барз поважні, зо закрученима догори баюсами. За Ганчовом, 2-3 кільометри в бік Усьтя-Руского, під Ростоком, при тракті купив парцелю, до якой належало поле і ліс, звани «Ківалент», Збудував тартак, для урухомління якого одвів воду з ріки Ропи до потічка. То було мамине віно.

Весьіля ся одбыло в кінці квітня 1931 року, бо 30 травня за документами тато юж мешкав в Ганчові. В домашнім архіві скоронила-ся знимка весільной процесії. На верхах і долах іщи лежав съніг. Дідо Ілько поміг татови вибудувати коло тартаку нову хыжу, шалювану дошками і крыту бляхом. Шыбки на веранді були з кольорового шкла. Хыжа була скінчена в році 1935-ім, юж по смерты діда.

Його смерт була загадковом. Він робив інтерес і фінансовы справы в Горлицях. Жыди-компаньоны ци конкуренти барз заздрили му. Коло 1935 року наглі схопила го сълєпа кышка (апендицит). Він ся побояв лігати на операцію в Горлицях і поїхав до Krakova. Нашли го і там... Зостав поховані на Раковецькім цминтері. Минуло му праві же 55 літ.

Про бабу Олену Ковальчик з Пирчів (1883-1957) знам менше. Лишыла-ся разом зо старшим маминым братом Ваньом (1906-1955) в Ганчові. В 1947 році, під час каральної акції «Вісла» вшытки зостали выселени на Захід (“ziemie odzyskane”) коло Лєгніци – села Ринарціце, Юшовіце, Вондроже. Вырвана з рідних гір, недовго пережыла сына, гмерла за два роки. Обидвое поховані в місті Рудна. Были зме з мамом на іх могилі в 1974 році.

Моі родиче мали двох сынів – Ярослава і Ігоря. Славко ся вродив в 1934 році, а я – в 1940-ім. Названи зме были на чест князів Київской Руси. Тато оповідав, же мав книжку, де тоты князі были намалювани. Певні, то была гістория України-Руси М. Аркаса або М. Грушевского. Побояв-ся іх, як і книжки про січових стрільців, везти до советской України. Лишыv «дома» – тото слово часто ужывали родиче.

На початку Другой съвітовой войны, в 1940 році дакотри лемки піддали-ся советскій агітациі і виїхали на Україну. Не раз пытав-ся родичів: «Чом сусьїдска хыжа стоіт пустком, де ся поділи люде?» Наши сусьїди, до слова, мали цекаву фамілію – Москва.

За німців тато зробив асекурацію маєтку в Ганчові, до якого входив будинок з верандом, тартак, стайні, боіско, шопа і выходок. Загальний Заклад взаємних забезпечень в Горлицях оцінив нерухоміст в 25 200 зл. (10.09.1943 р), а повторно – 25 820 зл. (15.10.1943 р.). Вартіст поля, лісу, худоби (коні, коровы, свині, уці) і збіжжя ту не врахувани.

Война ся скінчыла, але для лемків біда ся тилько почынала. Взбаламучена родина Дудів зо Сквіртного в маю

1945 року погодила-ся виїхати на Полтавську область. Агітаторе повідали, же там землю-чорнозем мож мастити на хліб, а на плотах роснут кобаси. Ганчовяне виїхали 2 червця. Тато, який орієнтував-ся в політичній ситуації і чув, що таке советский «рай» з його колгозами, в степы іхати отказав-ся. Мусьів съїдити два місяці в криміналі в Горлицях. Повідав, же му зълі там не було, бо занимав-ся кравецтвом. Мама носила му передачи.

Тым часом минуло літо і настала нова фаля депортациі. В вересни, як быв зображені хліб з поля мусыіли виїздити. Цыіль місяц чекали-зме траншпорт на стациі колейовій в Горлицях. Правдиво, нашы добра зостали заладуваны на стациі, а мы мешкали в вдові Ю.Войнарского – татового майстра.

4 жовтня 1945 року «гр. Дуда Никита Григорьевич» отримав Евакуацыйну листу, де були вписаны три особы родини – Марія (1909 р.), Ярослав (1934 р.), Ігор (1940 р.), які будут переселены в Тернопільську область. Тато якоси вспоминав, же в Горлицях за час войны осіло дуже втікачив-уцекінєрів з Тернопільщыни.

Іхали-зме в вагонах-товарняках од Горлиц без стациі Біч, Ясло, Кросно, Сянок, Устрики Долішны. В Коростеньці перетяли державну границю СССР. В Добромильському відділі Державного банку (коло Хирова) тато зробив перший обмін пінязів (29.10.1945 р.): видали му 400 руб. В Хирові зме стояли два тижні, бо не було потягів. З-під Берліна вертала-ся Червена Армія – колейовці іх пущали першими.

Начальнику ешалону час од часу давали «лапувку»-хабаря, жебы ся скорше рушав. По дорозі на переселенців нападали мародери і злодії. Нас обікрали два рази. Мама вічно жалувала за теплом кожушанком. Дале були Львів, Красне, Злочів, Тарнопіль, Трембовля і кінцева станція – Джурин. Нас виладували. Стояв кінець листопада, було барз зимно, земля ся біліла. За нами возом приїхав стрийко Мілько з Бучача, якій виїхав скорше, і забрав зо собом. Ми мешкали в нього зо два

тижні, аж покля тато не нашов вільну хужу в Монастирисках. Монастириський відділ Державного банку в порядку обміну видав татови 1 300 руб. (19.12.1945 р.). По довгій дорозі (2,5 міс.) і по злодіях на нове місце життя зме привезли дві корови, єдину уцю, 10 цнт продуктів і 5 цнт зерна. Нам надали присадибну ділянку в 0,01 га землі. На підставі банківських документів, котри зберіг акуратний тато, я уважам, коли зме стояли в Хирові і коли приїхали до Монастириска.

Хужа в Монастириску стояла недалеко центру міста, над ріком Коропець, коло базару. Была вільгітна, цілу зиму сътіни мокріли. Тато тяжко захорував на плюща, але якоси вижив і тримав-ся при здоровлі ішы 20 років. В голодних 1946-47 роках великої біди зме не знали, бо тато зарабатыв на хліб кравецтвом (по патенту). Платили му зерном. Пшеницю і кукурицю мололи-зме на млинку, який привезли з дому. Мали ішы корову, козу і кури. Ми, діти, дост ся накрутили ручки млинка, корбу съічкарні і натовкли масла в боденці. За чорним буханцем хліба треба було стояти годинами в колейці коло пекарні. Білий хліб виділи-зме тилько по великих съятах.

Вліті 1946 року до Монастириска приїхали возами, запряженими коровами, правдиво на пішо, тата старший брат Юрко з родином. Они жили на Полтавщині в селі Усовка Пирятинского району. Замешкали недалеко од нас.

На яр 1947 року переїхали-зме до нової хужи на передмісті Березівка (ул. Чарнецького, потім – Хмельницького, Леніна, Грушевського, 18) при станіславівськім тракті. То быв гардій домик з ганком, подібний до того, який мы зоставили в Польщі: 4 покої (площа 33 кв.м), коритар, під домом – стайня, коло нього – кус городу і садочок. Дали нам пару гектарів поля на вичулківськім лані, де зме вчетверо газдували два літа. За нами на Березівку перебрав-ся і стрико Юрко з родином.

Року 1948-го пришла колективізація і приватна господарка ся скінчыла. Были-зме «добровільно-примусово» записані до місцевого колгозу імені Леніна на Березівці. Жебы мати

смужку поля, тато з мамом час од часу, од весни до осени, ходили на нову панщызну. Взімі тато шыв. На мамі трималася домашня господарка: кухня, праня, худоба, город. Не мала доброго здоровля. Пізніше (1968 р.) вyzнана дохторями інвалідом 2-ої групи.

Тато знав добре польський язык, новітню гісторію, быв начытани, інтелігентни, твердо ся тримав лемківских традицій і обычаів. Без радія, журнала ци газети на штоден не обходився до кінця свого жыття.

Памятам, же в сусыда слухав заказане радіо «Свобода» з Мюнхена, любив політикувати з колегами при затулених выглядах. Часы по войні были непевни. В його нотесі нашов ём такий запис, зроблени менш як рік до смерти: «На українскі мові Бі Бі Сі говорит о 7 (семі) рано і 10 – вечер. 28.X.1992».

Быв релігійни, кожду неділю і сьвята ходив до церкви. Од діда в нашій родині до гнеска склонили-ся «Евангеліє», «Молитовник», «Ілюстрованы Жыття Святыхъ» (Львів, 1907) з автографом – «Тую Книгу спровадив Григорій Дуда в року 1908, коштує 16 корон, також и Библию».

Старший брат і я ходили до початкової школи на Березівці, а потім до середньої – в центри міста. Славко скінчыў 7 клясів і поіхав вчити-ся до Бучацького зооветтехнікуму. Тато іздив до нього і нераз брав мня зо собом. На памятку о браті, я написав потім книжку про Бучач (Львів, 1985). З 3-го курсу взяли го до войска. Служыў в Чернігові, а потім – в Румунії. Чекали-зме домів восени. 27 жовтня 1956 року – страшна дата для нашої родини. Пришло звідомління: єфрейтора Дуди Я. М. не стало, гмер і зостав поховані в м. Фокшани (Румунія), на рускім цминтарю. Пізніше зме ся довідали, же 6.10.1956 р. зостав забити на улицях Будапешта під час повстання мадярів. Война ся скінчила, але нашы діти продовжали гынути за чужы імперскі інтересы. На його могилу нигда зме не іздили. На мій запыт,

Міністерство закордонних справ УРСР 10.12.1968 р. отповіло, же консул з Констанци могли Я. М. Дуди однайти не зміг.

Я скінчув технікум во Львові (1961 р.) і поїхав на роботу до Тернополя. Жив в родини – татових братів, турав-ся по кватирах. Тато з мамом застали-ся сами в Монастириску. Тато (до 1.11.1967 р.) працював в Монастирськім райпобуткомбінаті, був занесени до Книги Пошани «за високі виробничі показники в соціалістичному змаганні».

В 1965 році мі надішла нагода вступити в житлову кооперативу. Тато пожичував в Леона Вандзіляка – маминій родині, два рази по 800 руб. Тоти пінзі вернув, коли продав (9.12.1968 р.) дім Евгенії Криницькій за 3 000 руб. Восени 1968 року родиче переїхали до меня в Тернопіль на ул. Карпенка, 27 (тепер – 15), помешкання 46, на другім поверсі, де жили до смерті. Тато іщи витримав дві операції на простату.

В Тернополі татови, які привик до щоденної роботи, нудило-ся і якоси він повідат: «Сыну, пенсії не мам, може бы-м пішов іщи попрацював?» Так він став гардеробником (з 18.12.1970 р.) в сусідньому кафе «Калина», в якому проробив 11 років. Потім – в ресторанах «Тирасполь» і «Москва». На пенсії ся рахував з 1 липця 1971 року.

Обидвое барз тужили за домом. Хтіли побити на рідній землі, дыхнути гірского повітря, напити-ся води-щавиці зо студенки, гмыти-ся в Ропі. Так ся стало. 3-17 серпня 1974 року мы з мамом одвиділи Захід (Рынарціце, Юшовіце, Любін), споткали-ся през 30 років з родином Ковалъчуків, о якій я зінав тилько з оповіди, листів і знимок. Они нас повезли на Лемківщину. Были зме в Ганчові, на своім обійсьцю, якого не мож було познати: ани хыжы, ани тартаку, ани ярка – вшытко заросло лісом аж до дороги. Горб «До Ростоки» зостав вирівняни. Ріка Ропа барз обміліла. Природа ся змінила, як і люде.

В липци 1988 року, на запрошыня Мілька Крайняка зо Сквіртного, тато тиж одвидів рідне село. Быв в Горлицях – місьті своєї молодості. Вернув-ся барз засмучени...

Дома, медже собом спілкували зме ся тилько полемківски. Зато я памятам лемківску бесіду до гнеска. А коли-м почав редактувати дописи до газети «Дзвони Лемківщини», ішы-м ліпше ся вицьвічыв. Нашы переселенці переважні гварят українско-лемківском мішанином. Тато, в остатні рокы, коли ходив на роботу, старав-ся бесідувати по-українски, але зо сильним акцентом.

Мама домагала-ся пенсії за втраченого сина, але од урядів приходили єднакови одписки: родиче не били на його утриманю. В остатній рік жыття почала получати пенсію по старости, але недовго ся тым тішыла. 17 червця 1993 року дочекала-ся мене з роботи і тихо згасла – якраз в ден уродин свого мужа. Тато недовго пережув маму. Юж на 40-ий ден не міг встати з постели. Лежав місяц в шпитали. Вернув-ся домів і рано 28 вересня на руках сына і внука, отдав духа Богови. Обидвоє поховані на Микулинецькім цмінтарю в Тернополю. Там, де лежат штырі татови братове з родином.

Най з Богом спочивають!

P.S. Сыну мій, може гнеска тобі про діда і бабу, про наше пересеління не барз цекаво чытати. Але пройде час і – «Спомнеш мое слово!».

Серпен-вересен 2004 р.

А

1. Абы ден до вечера.
2. Абы-с цапкы ставав – не поможе!
3. Абы то съвіт не знав.
4. Або вшытко, або нич.
5. Або грай, або гроши оддай.
6. Або так, або сяк.
7. Аж мя руки сверблят.
8. Аж мороз горі мном (по плечах) пішов.
9. Ани Богови, ани людям.
10. Ани назад, ани вперед.
11. Ани єден волос з головы не впаде (хпаде).
12. Ани зо собом брати, ани дома лышати.
13. Ани зридло, ани згустло.
14. Ани ладу, ани складу.
15. Ани нашым, ани вашым.
16. Ани пары з уст.
17. Ани руш!
18. Ани хісна, ани користы.
19. Ани ся не женит, ани дома не сыйдит.
20. Апетит для здоровья не шпетит.
21. Апетит приходит під час ідла.
22. А штоб ты скыс!

Б

1. Баба з воза – коням легше.
2. Баба надвоє ворожыла: або гмре, або буде жыла.
3. Баба надвоє ворожыла: або буде дойч, або хвиля.
4. Бабі – дорога, од пеца до порога.
5. Бавит-ся, як кіт з мышом.
6. Без Бога – ани до порога.

7. Без гроша за душом.
8. Без гроша (ножа), як без рук.
9. Без доводу, неє чого ся пущати в дорогу.
10. Без когута – хыжа шута.
11. Без міри – неє віry.
12. Без муки (бука) – неє науки.
13. Без науки – нич не прийде в руки.
14. Без ножа ріже (зарізав бы).
15. Без охоты (платы) – неє роботы.
16. Без причини – неє вины.
17. Без травы – неє отавы.
18. Без хліба, неє обіда.
19. Береженого Пан-Біг береже.
20. Беру свої слова назад.
21. Бесіди дуже, а розуму (хісна) мало.
22. Бесідуєш: выберай слова!
23. Бесідуй до нього, як горохом об сътіну.
24. Бесідуй мало – веце слухай, што люде повідають.
25. Бе, аж піря летит.
26. Бе-ся, як риба об лед.
27. Бий своїх, жебы ся чужы бояли.
28. Бити-ся головом об мур.
29. Битка до добра не доводит.
30. Біг-ме !(Бог йме).
31. Біда біду за собом тягне.
32. Біда вчыт розуму.
33. Біда вшыткого навчыт.
34. Біда дворови, де корова радит волови.
35. Біда за бідом ходит (і бідом поганят).
36. Біда не ходит лісом, а медже людми.
37. Біда не ходит сама.
38. Біда тягне за собом другу біду
39. Біда, як в хыжы неє хліба.
40. Біди не треба глядати – сама до хыж прийде.
41. Бідна німина не повіст.

42. Бідний, бо дурний, а дурний, бо бідний.
43. Бідний хце кусцьок, а захланний – вшытко.
44. Бідний чловек, што зна лем єден язык.
45. Бідний, як церковна мыш.
46. Бідному мало што бракує, а багатому – вшыткого.
47. Бідному треба гонору, як лысому – гребеня.
48. Бій-ся Бога!
49. Бій-ся зради веце, як вовка.
50. Бій-ся його, як пса встеклого.
51. Бій-ся протягу!
52. Бій-ся, як огня.
53. Быв бы карк, ярмо ся найде.
54. Быв лісничым, а тепер – ничым.
55. Была б ігла – нитка ся найде.
56. Было съміху, повни міхы.
57. Бы-м згорів зо встыду!
58. Быти в Римі і не видіти Папи?
59. Блискавиця взимі – на бурю.
60. Блідий, аж синій.
61. Блуд ся го яв (вчепив).
62. Бога взытай, а руки прикладай.
63. Богатий, але свинуватий.
64. Богатий рідко в згоді зо собом жые.
65. Богацтво все болит: приходит – смакує, одходит – катує.
66. Богацтво зо собом до гробу іщи никто не взяв.
67. Богач все нарикат, же мало має.
68. Бог – Богом, а люде – людми.
69. Бог високо: вшытко видит.
70. Бог дав – Бог взяв.
71. Бог зна, чым чловека карати ма.
72. Бог Трійцю любит.
73. Богу духа винен.
74. Бодай рана-м (зарани) не дочекав!
75. Бодай ти добрі было!
76. Бодай тилько мав, што вкрав!

77. Бодай (жебы) тя качка копла!
78. Бодай тя (го) шляк ясний трафив!
79. Бодай я домів не дишов!
80. Боїт-ся власной тіни.
81. Боїт-ся, як пес палиці.
82. Боїт-ся, як чорт съяченой води.
83. Болота – по уха.
84. Боржник легко бере, але тяжко оддає.
85. Бортак бортаком, але в школі ся вчыв.
86. Бортакови закони не писани.
87. Бортакови (пияному) море по коліна.
88. Бортак ничым ся не журит, пе палонку і курит.
89. Бортаком быв, бортаком ся лишыв.
90. Бодяни летят низко – зима прийде близко.
91. Бракує му єдной клепки в голові.
92. Бракує му пташого молока.
93. Брехати – не ціном махати.
94. Брехньом далеко не заіхаш.
95. Брехун – гірший злодія.
96. Бреше, як пес.
97. Брудний, як свиня.
98. Буде десятам дорогом обходив.
99. Буде знат, де ракы зимуют.
100. Буд добрым слухачом – будеш добрым оповідачом.
101. Будеш дуже (вшытко) знат – скоро ся постарієш.
102. Будеш мав рукави од камизельки.
103. Будеш мав фігу з маком.
104. Будеш памятаў, як будеш своіх діти мав.
105. Будеш шанував родичів, як іх не стане!
106. Буд послом, а не ослом!
107. Будте здравы, грайте марша!
108. Буком того, хто не боронит свого.
109. Будте уважни!

В

1. Вартує: пса кийом!
2. Варуй-ся го, як огня.
3. Варуй-ся облесного человека.
4. В богача купа гроши, а в бідного – діти.
5. Вгнай древко, зак тоніцьке – вчай дітину, зак маціцьке.
6. В гостях добри, але дома ліпше.
7. В грудні мерзне вода в студні.
8. Вдарив-ся, аж в очах съвічки ся засьвітили.
9. Вдів кошелю нарубы.
10. В жытю вшытко вартат знати, але не робити.
11. В здоровім тілі – здоровий дух.
12. Взяв быка за роги.
13. Взяв ноги на плечы і гайдя пішки.
14. Взяв-ся на спосіб.
15. Взяв фрас корову, най бере теля (мотуз).
16. Велика роса – спекотний (ясний) ден.
17. Великий як дуб, а дурний як слуп.
18. Вера, Боже!
19. Вера, Боже, – не поможе!
20. Вересен – в поле, а гуси – за море.
21. Весна – красна.
22. Вече дыму, як огню.
23. Вече днів, як кобас.
24. Вече люду, як народу.
25. Вече смороду, як потіхы.
26. Вече смутку, як радости.
27. Вече страти, як хісна.
28. В єдно ухо вошло (влетіло), в друге – вишло (вyle-
тіло).
29. Виджу того съвіту, што без выгляд.
30. Виділи очы, што купували (брали).
31. Видно пана по холявах.

32. Видно ся, як вден.
33. Виє, як пес.
34. Вилами по воді написано.
35. Винен – не винен, а терпіти повинен.
36. Вище себе не перескочыш.
37. Вік жый, вік ся вчый.
38. Вік прожыти – не поле перейти.
39. Вік час пролетів, як бы бичом тріснув (стрілив).
40. Він вишов з води сухым.
41. Він мі в печінках съдит!
42. Він до ничего (люди) не суций.
43. Він – дуб дубом.
44. Він за словом до кышені не лізе.
45. Він зубы зъів на тому.
46. Вінець наоколо Місяця – на негоду.
47. Він крутит съвітом.
48. Він ма голову на плечах (карку).
49. Він ма муҳы в носы.
50. Він на тому зъів зубы.
51. Він на челі ма тото написане.
52. Він не вартує доброго слова.
53. Він не ма густу.
54. Він не ма клепки (олію) в голові.
55. Він не сповна розуму.
56. Він – сам не свій.
57. Він свое, а она (я) свое.
58. Він свойом смертьом не гмре.
59. Він си не даст в кашу наплювати.
60. Він ся боїт своєї (власной) тіни.
61. Він ся змінив на твари.
62. Він такий добрий, же хоц до раны прикладай.
63. Він тя купит три рази і продаст.
64. Віра человека тримат.
65. Вір – не вір, а не повідай: неправда!
66. Выбив-ся в люди.

67. Вывели го на чисту воду.
68. Выглядат, як бы три дні не ів.
79. Выглядат, як з хреста знятий.
70. Выглядат, як кіт змарцюваний.
71. Выжыв з розуму.
72. Вылетів, як дым горі комином.
73. Вылізло шило з мішка.
74. Выпив на грош, а вдає пияного на золотого.
75. Выпуцував скірні, аж ся съвітят.
76. Выпучыў бріх, а з нього лем съміх.
77. Вырвав-ся , як заяц з конопель.
78. Выризав си прут, а самого ним бют.
79. Высокий до неба, а дурний як треба.
80. Высокий як тополя, а дурний як фасоля.
81. Высох, лем му ся очы съвітят.
82. Выссав (тото) з пальця.
83. Выгріщыв очы, як жаба.
84. Выгріщыв-ся, як баран (теля) на новы ворота.
85. Вышмар си тото з головы!
86. Вышлов з води сухым.
87. В каламутній воді добри рыбу імати.
88. Вкус-ся за язык!
89. В листопаді – смутно в саді.
90. Вліз до ворони, то кряч як і они.
91. В лінивого все съято.
92. Вліті ден, як рік.
93. Внадив-ся, як кіт до сала.
94. В неділю треба ходити до церкви.
95. В ногах правды неє.
96. В нього в голові вітер свище.
97. В нього не вшытки дома.
98. В нього сым пятниц на тижден.
99. Вовка ногы кормлят.
100. Вовка познати і в баранячій скорі.
101. Вовка ся бояти – до лісу не ходити.

102. Вовк сътій і коза ціла.
103. Вода вшытко змиє.
104. Вода камін точить.
105. Вода чиста, як слеза (сиза).
106. Воды в решеті – не занесеш (принесеш).
107. Вовк вихований, колега перепрошений – вшытко непевні.
108. Вовка ноги кормлять.
109. Воз себе в руки!
110. Воз-ся за розум!
111. Волит брих триснути, як оно ма скиснути.
112. Волос ти з головы не хпаде.
113. Вороблі (куры) купают-ся в поросі (млаці) – буде дойч.
114. Ворогу свому бы-м не жычыв того.
115. Ворона вороні очі не видзьобат.
116. Вороны зграйом літают – негоду накликают.
117. Вороны зберають ся вкупі і крячут – на зміну погоди.
118. Вперла-ся – як коза на леді.
119. Впертий (затяты), як лемко.
120. Впертий, як цап.
121. В понедільок не почынай новой роботы!
122. В ремісника – золота рука.
123. В родині єден другому мусит терпіти.
124. Все так не буде!
125. Вспомнула баба, як дівком была.
126. Вставив свої два грейцары.
127. Вставити палицю в колеса.
128. Встав (рано) не з той ноги.
129. Встає з курми, а лігат зо свинми.
130. Всяди го повно.
131. Всяди добри, а дома найліпше.
132. Всяди добри, де нас неє.
133. Всяке добре даяня сходит з Неба.
134. В таку псоту добрий господар пса не выжene з буды.
135. В тихім болоті дябли ся водят.

136. Втер му носа.
137. Втікай од злых люди!
138. Втікат, як тісто з діжки.
139. Втішыв-ся, як дітина.
140. Втопив бы в лыжці води.
141. Втопив свій маєток в брисі.
142. Втраченого часу і коньом не назможенеш.
143. Втюк, аж ся за ним закурило.
144. Вчасна весна – вчасна зима.
145. Вчепив-ся, як пиявка (рак).
146. Вчепив-ся, як уш до кожуха.
147. Вчы-ся замолоду, не зазнаш голоду.
148. Вчыти-ся николи не пізно.
149. Вчыт яйце куру розуму.
150. Вшытка дорога – од пеца (ліжка) до порога.
151. Вшытки люде – вшытко знают.
152. Вшытки там будеме (на тім съвіті).
153. Вшыткого не мож знати (мати).
154. Вшытко добре, але в міру.
155. Вшытко добре, што ся добри кінчат.
156. Вшытко мож купити, лем здоровля – ніт.
157. Вшытко можна, але осторожно.
158. Вшытко падат (валит-ся) з рук.
159. Вшытко познає-ся в порівнянно.
160. Вшытко ся мине, але гріх ся зостане.
161. Вшытко шыто – крыто.
162. Вштурив голову медже плечы.

Г

1. Гандель: купив тунью, продав дорого.
2. Гарує, як тот чорний віл.
3. Гварит: ни пришыти, ни прилатати.
4. Гварит, як мокре горит.

5. Гварити до нього, як горохом об сътіну.
6. Гварю до нього, як до сътіни.
7. Гіркий, як польни.
8. Гірша лін, як хворота (хороба).
9. Гіст в дім – Бог з ним.
10. Гыне, як риба за водом.
11. Гладкий, як скло.
12. Глупий глупого найде, хоц сонце за гору зайде.
13. Глухий, як не почує, то вгадат.
14. Глядай вітра в полі.
15. Глядат вчерашинього дня.
16. Глядат легкого хліба.
17. Глядаш рады – стереж ся зрады.
18. Голи-боси, но не просит.
19. Голий – в чым мама родила.
20. Голий, як палец.
21. Голова ти з плеч не впаде.
22. Головом сътіну (мура) не пробеш.
23. Голодний ідлом не переберат.
24. Голодний, як вовк (пес).
25. Голодний, як церковна миш.
26. Голодній курці – просо на думці.
27. Голодного байком не накормиш.
28. Голодному вшытко смакує.
29. Голос ангела, а думка Люципера.
30. Гора з гором ся не сходят, а чловек зо чловеком – все.
31. Горбатого могила вшправит.
32. Горе не море – перейдеш!
33. Горы – наши, степы – не для нас.
34. Госьті – в съвітлиці, діти – на кухні.
35. Госьті добры до трьох днів.
36. Грає, як в старого в грудях.
37. Гриб, як капелюш.
38. Грім в вересні – буде тепла осін.
39. Гріх – гріхом, а съміх – съміхом.

40. Гріх іде з гамбы, а не до гамбы.

41. Гріх – шмарити хліб до съмітя.

Г

1. Гамба, як холява.

2. Гывтат, як гус бобальки.

3. Гонор дорожчый, як пінязі.

4. Господиня, як повна скриня.

Д

1. Дав Бог чловеку хрест і силу, жебы го нести.

2. Давали істи-пити, але не знали (не було кому) просити.

3. Дав маху!

4. Дає собі раду в съвіті.

5. Дай бідному – на старіст тобі дадут.

6. Дай бідному, но не циганови!

7. Дай, Боже, жебы-зме ся дочекали другого Різдва (Великодня)!

8. Дай, Боже, здоровля!

9. Дай йому, Боже, што мі негоже.

10. Дай си (собі) спокій!

11. Далеко: одсале до тале.

12. Даруваному коньови в зубы не зазерают.

13. Даст ся чути.

14. Дають – бер, бют – втікай!

15. Дах білий – млин робит.

16. Даш серцю волю – попадеш в неволю.

17. Два рази в єдину воду не зайдеш.

18. Два разы ся переселити, як раз погоріти.

19. Дві головы – то не єдна.

20. Двоє третього не чекают.

21. Дзяд, але гоноровий.

22. Дзяд – дзядом!
23. Дзяд ся торбом тішыт.
24. Де го посіеш, там і вродит.
25. Де ігла, там і нитка.
26. Де дві господині, там хыжа не метена.
27. Де двоє ся бют, там третій корыстят.
28. Де крик – там сварка.
29. Де мня положыши, там мня возмеш.
30. Де мнягко стелят, там твердо спати.
31. Де наше не пропадало!
32. Ден за днем – і близче до смерти.
33. Ден за днем – і не є року.
34. Ден на ден не подибний.
35. Ден летит за днем.
36. Де плют, там і лют.
37. Де-с быв, што-с видів?
38. Де-с взяв, там постав.
39. Де своі ся бют, чужы ся не втручают.
40. Де ся люблят, там ся чублят (глумлят).
41. Де ся хто вилягне, там го і тягне.
42. Де твоє лице (твар)?
43. Де тонько, там ся і рве.
44. Дівка, як кров з молоком.
45. Дівка, як ружа.
46. Діти – все будуть дітми.
47. Діти, діти, де вас подіти?
48. Діти люб як душу, але тряс як грушу.
49. Дітину голова болить, а матір – серце.
50. Діти родичів не вибирають.
51. Дым з комина іде вгору – на добру погоду.
52. Дым ся стелит по земли – на негоду.
53. Дырва в пецу трищат – на (буде) мороз.
54. Для лінивого кождий ден – съято.
55. До біди – недалеко!
56. Добра вымілка: болит голівка.

57. Добра господиня, кед повна скриня.
58. Добра рада ліпша за доляра.
59. Добра робота, але малий ден.
60. Добре само ся хвалит, а зле похвали не вартат.
61. Добре дитя не потребує битя.
62. Добре ся памятат довго, а зле – іщи довше.
63. Добри в госьтях, а дома – ліпше.
64. Добри вшытко знати, але не робити.
65. Добрий звичай – не пожычай.
66. Добрий кін не потребує бича.
67. Добрий, як спит.
68. Добри істи- пити, а нич не робити.
69. Добри, же коровы не літают, а вороблі (вороны).
70. Добри мати за собом плечы.
71. Добри прийти на готове.
72. Добри там, де нас неє.
73. Добри там ся діє, де ся оре і сіє.
74. Добры діти родичам вінець, а лихы – кінець.
75. Добры лікы без аптекы.
76. Добры лікы сут гіркы.
77. Доброго все мало.
78. Доброму – і добра памят.
79. До булки – масла, а до адзимкы – вару.
80. До весыля – зажыє!
81. До вшыткого треба мати щесьтя.
82. До гною не треба строю.
83. Дойняв мя до жывого!
84. Дойчы ідут – грибы (губы) будут.
85. Дойч ліє, як з відра.
86. До кого пристаєш, таким ся стаєш.
87. До ліса дров не возят.
88. Долоня съвалит – на гроши.
89. До Митра – дівка хытра (8 листопада).
90. Допав-ся, як кіт до сала.
91. Доплюк мя до жывого.

92. Доробив-ся так, же зышов на діда.
 93. До роботи – поп, а до ідла – хлоп.
 94. Дорога єст дорога.
 95. Дорога лыжка до обіда.
 96. Дороге – не все добре.
 97. Дороге не може быти тун€.
 98. До Святого Духа – тримай-ся кожуха.
 99. Достав дзюрку з обарянця.
 100. До 30 літ хлоп ся женит сам, по 30-ох – женят го люде.
 101. Дотримуй-ся Посту!
 102. До часу збанок воду носит.
 103. До часу теля скаче.
 104. Дочекали-зме ся Паски, дочекаме-ся Божой ласки.
 105. Дружба – дружбом, а служба – службом.
 106. Дуже звізд на небі – на погоду.
 107. Дуже повідати, а мало што слухати.
 108. Дуже сънігу в марцю – буде добрий урожай.
 109. Думай о тым, з чого жыєш.
 110. Дурна голова не полисье.
 111. Дурне ся вродило, дурне і гмре.
 112. Дурний-дурний, але хытрий.
 113. Дурний носит rozum на языці, а мудрий – в голові.
 114. Дурний, як баран (теля).
 115. Дурного робота любит.
 116. Дурной головы нич ся не тримат.
 117. Дурному дурне в голові.

Є

1. Єгомосьць грішний, як і мы вшытки.
2. Єден мудрий вартує десят дурних.
3. Єден rozум добри, а два – ліпше.
4. Єден скаче, другий плаче.

5. Єдна дяка: як за рибу, так за рака.
6. Єдна нога ту, друга – там.
7. Єдна паршивіа уця ціле стадо зопсусє.
8. Єдним ухом впustив, другим – выпустив.
9. Єдном ногом в гробі стоїт.
10. Єдном руком дав – другом взяв.
11. Єдному втіха, другому – смуток.
12. Єдному на догоду, другому – на шкоду.
13. Єм сътий по гарло.
14. Єндик думав-думав і здох.
15. Є хліб і вода – іщи нес голоду.

Ж

1. Жаба го дусит.
2. Жабы квачут – на погоду.
3. Жарты – жартами, а хвіст набік.
4. Жартуй, але міру май!
5. Жебы других вчыти, треба самому знати.
6. Жебы кізка не скакала, то бы ножку не зламала.
7. Жебы комар носа не підточыв.
8. Жебы-м до рана не дочекав!
9. Жебы познati человека, треба му дати гроши або владу.
10. Жебы рибу зысти, треба в воду лізти.
11. Жебы-с ся заляв том паллонком!
12. Жебы тилько мав, што вкрав!
13. Жебы штоси мати, не треба довго спати.
14. Жые – з дня на ден.
15. Жые на широку ногу.
16. Жые собі, як риба в воді.
17. Жые, як в Бога за дверями.
18. Жые, як в раю.
19. Жый віром – она вмерат остатньом.
20. Жыття крутит-ся, як колесо.

- Жычу ти розуму, а не богацтва!
- Жыло – съвіта Божого не виджу.
- Жыют, як голубів пара.
- Жыют, як пес з котом.
- Жыло, як горох при дорозі: хто іде, тот скубне.
- Жовтий, як віск.

3

- Забабраний, як паця.
- Забыла баба, як дівком была.
- Забыла корова, як телям была.
- Забыла кура, як циплятком была.
- Забыла стара, як молодом была.
- Завязав мі съвіт! (Завязала-м си съвіт!).
- За двома заяцьми ся поженеш – жадного не зымаш.
- Задер пяты доторы ногами.
- За доброго мужа – жена як ружа.
- За домом серце ся крає.
- Здоровий, як бык.
- За дурном головом, неє спокою ногам.
- За «дякую» нич ся не купує.
- Зажалене до гамбы не піде.
- Зажыло (засохло), як на псови.
- За компанію жыд (циган) ся повісив.
- Закрий двери з тамтой страни!
- За кус – не бер на мус.
- Заляв сала за скору (і не єдному).
- Заляв си банькы (очы).
- Замкни гамбу (пыск) на колодку!
- Замкнули вовка медже уцями.
- За мое жыто - ішы мня бито.
- За науку – цілуй вітця і матір в руку.
- Занепав на здоровлю.

26. Зараз, або николи!
27. Заран задурно, гнескы – за гроши.
28. Зарікала-ся свиня г...о не істи.
29. За съміхом – плач приходить.
30. Заснув, як по купели.
31. Застряв, як кістка в гарлі.
32. За флякы не сподівай-ся дякы .
33. Захмарило-ся – буде дойч.
34. Захоруєш: не буде кому води подати.
35. За царя Панька, як земля была тонька.
36. Заціпило му язык.
37. За што-м купив, за то продаю.
38. За што ся возме – то зробит.
39. Зберат-ся, як за море.
40. Збитий (збив го) на квасне яблоко.
41. Збыхнув тяжко, як ковальський міх.
42. З Богом не жартуют!
43. З бортаком ся набесідуєш, як зо смаркатым – наїш.
44. З великої хмары – малий дойч.
45. З вовками жыти – по вовчому вити.
46. З водом і огњом – не жартуй (не бав-ся).
47. Згаснув, як съвічка.
48. Згинув, як съніг на сонці.
49. Згода веде до добра, а незгода – до зла.
50. Згода буде, а незгода – руйнует.
51. Згорів зо встиду.
52. Згрызота спати не дає.
53. З доброго коня не жаль хпости.
54. Здорова, як корова.
55. Здоровий не потребує дохторя.
56. Здоровий, як цвак.
57. Здоровля за гроши не купиш.
58. Здоровля – то єст ґрунт (скарб, маєток).
59. Здоровля – то найбільше богацтво (щесьтя).
60. Здоровому ся здає, же николи не захорує.

61. З другого ся съміє, а про себе забыват.
62. З дурным і свій розум мож стратити.
63. З-за рогу мішком прибитий.
64. Зелений, як жаба.
65. Землі під собом не чую.
66. Земля горит му під ногами.
67. З єдной кышені бере, в другу кладе.
68. Зима зо съніговицьом – літо з палянициом. (*).
69. Зимна зима – тепле літо.
70. Зимно, як в псярні.
71. Зіхав (зышов) на нич.
72. Зыйде, як з гуси вода.
73. Зышов на дітинячий розум.
74. З кым ся поведеш, того ся набереш.
75. З книжкы будеш мудрым, но не богатым.
76. З курми спати лігай і з курми – вставай!
77. Злетів wysoko, але впав низко.
78. Злий доброго не любит.
79. Злий другого ма за злого.
80. Злодій злодія одразу познає.
81. Злодій – на злодію і злодійом поганят.
82. Злодій там не краде, де (сам) жыє.
83. Зложыв-ся, як цизорик.
84. Злото тягне человека в болото.
85. З малой іскры быват велький оген .
86. З малой хмары быват велький дойч.
87. Змарнів на твари.
88. Змарнів, як бы го з хреста зняли.
89. Змарнуваного часу і коньом не доженеш.
90. Змерз: зуб на зуб не попадат.
91. Змерз, як пес.
92. Змерз, як цомпель.
93. Зміряв го (оком) з ніг до головы.
94. Змішав горох з капустом.
95. Змокнув до нитки.

96. З молитвом вставай, з молитвом лігай.
97. З мудрим ся розуму набереш, а з дурним – свій стратиш.
98. Зна, де раки зимують.
99. Знай, де казати, а де змовчати.
100. Знай-ся – кін з коньом, а віл з волом.
101. Знай-ся – свій зо своїм.
102. Знає-ся, як вовк на зівіздах.
103. Знала зварити, але не знала подати.
104. Знам, як своїх пят пальців.
105. Знав робити – не знав одпочивати.
106. Знаш – повідай, не знаш – помовч.
107. Знаш тилько того, що кіт заграбат.
108. З нього не будуть люде.
109. Зогнав-єм оскому.
110. З огњом не жартуй!
111. Зогнув-ся, як верба над водом.
112. Зозуля закувала на голы дерева – то недобри.
113. Зозуля кує – роки віщує.
114. Золоты гори наобіцював.
115. Зорвав-ся, як пес з ланчуha.
116. Зо сухым і мокре горить.
117. Зощулив-ся, як заяць.
118. З пальця того виссав.
119. З пісьні слова не вишмареш.
120. З плеч мі ся гора звалила.
121. Зробив велики очи.
122. Зробив з мухи слоня.
123. Зрозумиш нас, як будеш мав своїх діти.
124. З того тіста не вийде хісна.
125. Зуб на зуб не трафлят.
126. З хижки сьвіту не видно.
127. З чым пришов, з тым і пішов.
128. Зівізды сьвітят ясно – до добрий погоды.
129. Зів вовк уцю, най зіст і ягня.
130. Зімав быка за роги.

131. Зымав го за язык.
132. Зымав го на горячому.
133. Зымав – дав, догнав – додав.
134. Зымав заяця за хвіст (яйця).
135. Зымав цапа за бороду.
136. Зылі десят робіт почынати, а жадной не кінчати.
137. Зымішав сыр зо жентицьом.

I

1. І бут мудрий!
2. І вашым, і нашым.
3. І вовк сътий, і уці цыілы.
4. І во съні ся не снило.
5. І в хвіст, і в гриву.
6. Ід до фраса!
7. Іде: навет «Понайбі!» не рече.
8. І десѧтому (ворогу) закажу!
9. Ідеш в госьті (на гостину) – наїч-ся!
10. Ідеш коло церкви – перексти-ся!
11. Іде груден – несе студін. (*)
12. Іде, як дзигарок.
13. Ідло в полі (лісі) смачніше, як дома.
14. Ід там, откаль пришов!
15. Ід тады, не знам кади.
16. Іду там, де мя просят.
17. Ідут рука об руку.
18. І зламаного грейцаря бы-м не дав.
19. Імай вітра в полі!
20. Імам тя на слові!
21. І маш фігу з маком.
22. І сам не гам, і другому не дам.
23. Іст, аж за ухами тріщыт.
24. І съміх, і гріх!

25. І сътіны мають уха.
26. Ішов пес през овес –нич псови, ни вівсови.
27. Іщи му молоко на варгах не высохло.
28. Іщи му цомплі під носом не высохли.
29. Іщи не біда, як єст хліб і вода.
30. Іщи не таки мудрагелі були і вшыткого не знали.
31. Іщи ся не вродило, а юж по съвіті ходило.
32. Іщи ся такі мудри не вродив, жебы вшытко знал.
33. Іщи ся такі не вродив, жебы кождому вгодив.
34. Іщи так неє зълі, як повідают.
35. І хтіла бы, і боїт-ся.

Й

1. Його добри по смерт посылати.
2. Його не треба два разы просити.
3. Йому бракує в голові клепки.
4. Йому горить робота в руках.
5. Йому і карты в руки.
6. Йому кривда людска боком выйде!
7. Йому слонъ на ухо наступив.
8. Йому хоц кіл на голові теш.

К

1. Кади ступит – всяди го повно.
2. Кажда байка ма мудру мораль.
3. Кажда жаба свое болото хвалит.
4. Кажда корова свое телятко лиже.
5. Кажда мітла по-свому (по-новому) мете.
6. Кажда пригода – до мудрости дорога.
7. Кажда хоробра ма свое лікарство (свій лік).
8. Каждий быв файнний, як быв молодий.

9. Каждий волен мисъліти, што хце.
10. Каждий гребе під себе.
11. Каждий за себе (о ся) дбат.
12. Каждий по-свому з розуму сходит.
13. Каждий Іван ма свій плян.
14. Каждий край ма свій обычай.
15. Каждий купець свій крам хвалит.
16. Каждий піє, як гміє.
17. Каждий чловек свое зна.
18. Каждий чловек ма свій густ.
19. Каждий чловек ма свій льос (розум).
20. Каждій матері – свої діти мили.
21. Каждій свасі – по кобасі.
22. Каждой тварі – по парі.
23. Каждому жыття миле.
24. Каждому не вгодиш.
25. Каждому – свое!
26. Каменя на камені ся не лишыло.
27. Капуста – не тлуста, сама іде в уста.
28. Кашу маслом не зопсуеш.
29. Квітен з водом, май з травом.
30. Кед свиня в болоті, то гварит же файна.
31. Кілько вовка не кормити, він буде до лісу позерати.
32. Кін ма штыри ноги – і тот ся спотыкат.
33. Кіт ся гмыват – гіст приходит (будут госьті).
34. Кый сам чловека не бе.
35. Кыйом того, хто не пильнує свого.
36. Кышки марша грают.
37. Клин клином выбивают.
38. Кляне, на чым съвіт стоїт.
39. Кого Бог хце вкарati, тому розум одберат.
40. Кого што болит, тот о то гварит.
41. Когут взимі съпіват – буде відлига.
42. Колегы нашых колегів – сут нашыма колегами.
43. Колегы познают-ся в біді.

44. Комар носа не підточить.
45. Компера, як карпелі.
46. Комуси Бог дав розум, а комуси – посаду.
47. Кому ся веде, тому ся і когут несе.
48. Кому што, а курі – просо.
49. Кому як на роді написано.
50. Коні не винни.
51. Корона ти з головы не впаде!
52. Корчыт зо ся Лазаря.
53. Косит кося, покля роса.
54. Косо-криво, лем бы жыво.
55. Кости ломит – на негоду.
56. Кота в мішку не утаїш.
57. Котрий кін тягне – того і поганяют.
58. Кравець крає, як му материі стає.
59. Крадене николи не вийде на хосен.
60. Крива стежка не єст найгірша.
61. Кривда людска боком вилізат.
62. Кривдом мож далеко зайти, але назад ся не вернути.
63. Кричыт не своім голосом.
64. Крапля води – камін точыт.
65. Крутит носом.
66. Крутит-ся мі на языку.
67. Крутит-ся, як кура на яйцах.
68. Крутит, як циган съвітом.
69. Кстит-ся, як мухы одганяят.
70. Ксьондз два разы казаня не каже!
71. Культура аж пре од нього.
72. Купив за пів дарма.
73. Купив кота в мішку.
74. Купив – не купив, але спитати-ся можна.
75. Курам на сыміх.
76. Куриць-ся, як з комина.
77. Куры купают-ся в воді – буде дойч.
78. Куры ся ощышают – буде дойч (съніг).

79. Кури хвостами машут – буде вітер.
80. Кури ховають голову під крила – до зимна.
81. Куртка на ваті!
82. Кусат-ся за лікти.
83. Кус ся не рахує.
84. Кучерявий, як баран.

Л

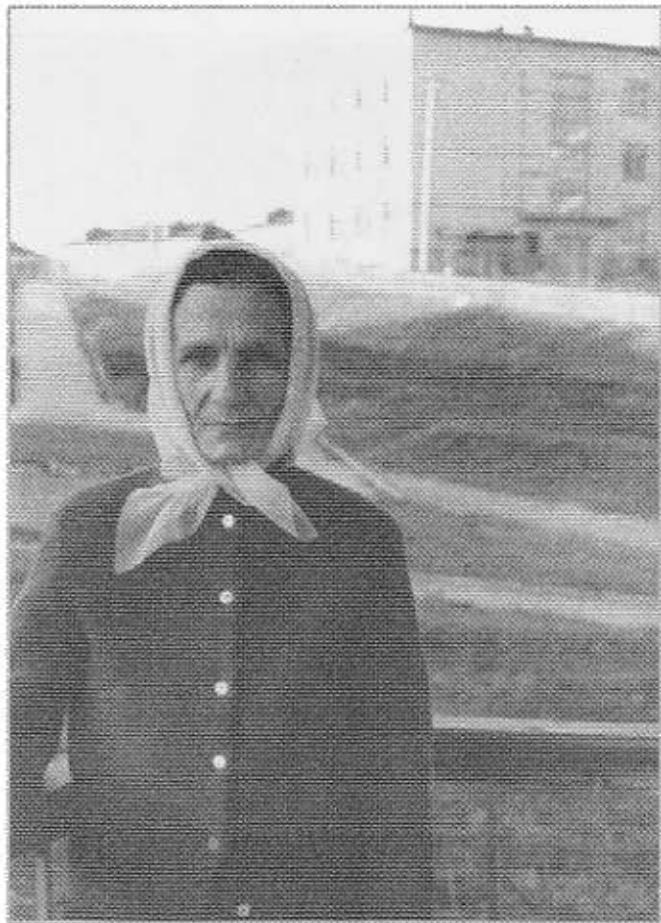
1. Лагідне (покірне) теля дві корови ссе, а грыжаве – ани єдну.
2. Ладна, як писанка.
3. Ласий, як кіт до сала.
4. Латвіше брати, чым вертати.
5. Латка – на латці.
6. Легкий на руку.
7. Легко оген гасити чужима руками.
8. Легко пришло, легко пішло.
9. Легше пожычати, як оддавати.
10. Ледво зводиме кіньці з кіньцями.
11. Лежачого не бют.
12. Лежыт, як корова.
13. Лежыт, як свиня в баюрі.
14. Лемка видно здалека.
15. Лемко хоц бідний, але гоноровий.
16. Ледача дітина, котру отец не навчыв.
17. Летит, як бортак до суду.
18. Липне, як муха до меду.
19. Лице горить – до сварки.
20. Лишыли-ся рукавы од камизелькы.
21. Лікарство: як не поможе, то не зашкодит.
22. Лінівий два рази ходит, а скупий – два рази платит.
23. Лінівому – все съято.
24. Ліпше давати, як брати.
25. Ліпше єден раз видіти, чым три разы почуті.

26. Ліпше здоровля, як пінязі.
27. Ліпше зълі іхати, як добрі іти.
28. Ліпше з мудрим стратити, як з дурним найти.
29. Ліпше кривду стерпіти, як біду (кривду) вчынити.
30. Ліпше мало, а добре.
31. Ліпше мати мудрого ворога, як дурного приятеля.
32. Ліпше мати, як пожычкати.
33. Ліпше менше, а ліпше.
34. Ліпше не обіцяти, як слова не стримати.
35. Ліпше пізно, як николи.
36. Ліпше постити, аніж хворіти.
37. Ліпше промовчати, як глупства повідати.
38. Ліпше самому дати ради, як когоси просити.
39. Ліпше тепер, як в четвер.
40. Ліпше штоси, якнич.
41. Ліпший пияк, як бортак.
42. Ліпший приклад, як наука.
43. Ліс шумит – буде буря.
44. Лысе теля ся вродило, лысе і здохне.
45. Лысий, як коліно.
46. Лысого видно здалека, дурного – ніт.
47. Лыжки воды до ліжка не подаст.
48. Люб ближнього, як себе самого.
49. Любме-ся як братя, а рахуйме-ся як жыди.
50. Любов – сълепа.
51. Люде мрут, як мухы.
52. Люде познают-ся в біді.
53. Люди слухай (рад-ся), але свій розум май.
54. Людска (чужа) кривда – боком вылізе.
55. Людском кривдом ся не збагатієш.
56. Лютий без сънігу – літо без хліба. (*)
57. Лютий дуріє: то морозит, то гріє.

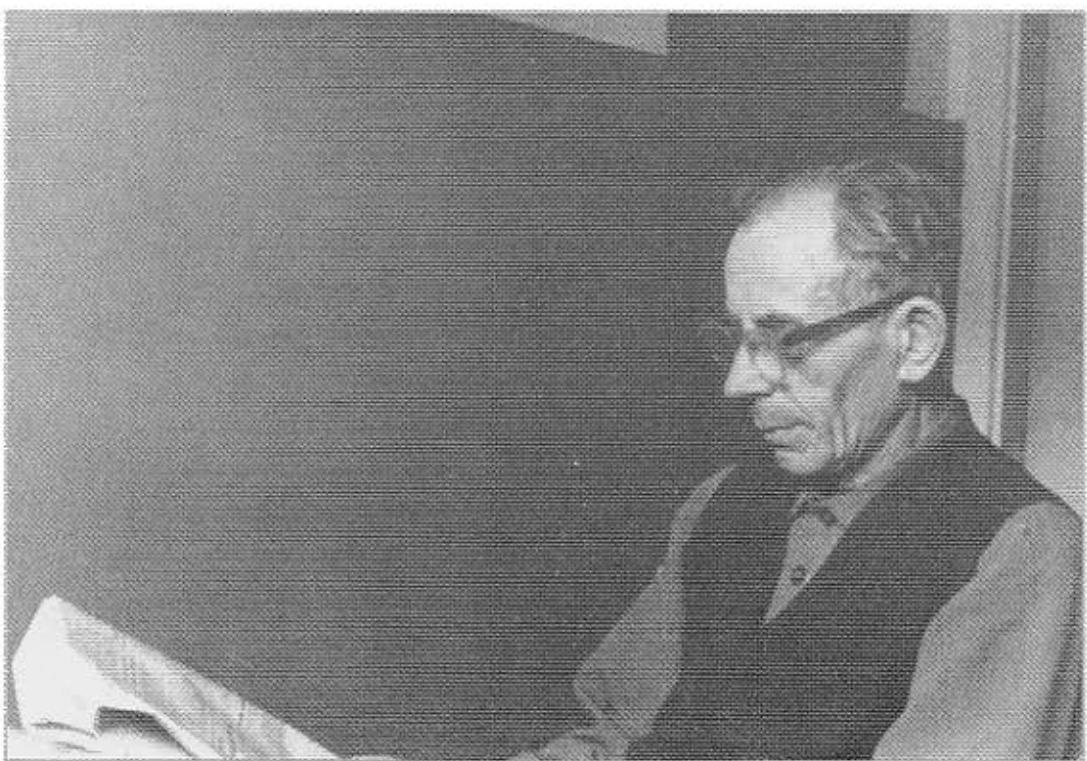
М

1. Мав ёс, як кіт наплакав.
2. Мав пес буду!
3. Ма гамбу – од уха до уха.
4. Ма гамбу, як халяву.
5. Май голову на плечах!
6. Май зимний – рік плідний. (*)
7. Мала купа, мала – більша бы ся здала.
8. Малы діти – малий клопіт, великы діти – великий клопіт.
9. Малы діти не дают спати, великы – жыти.
10. Мало-м не зышов з разуму.
11. Мам – дам, не мам – не дам.
12. Мам жаль на нього.
13. Маме: до вибору і до кольору.
14. Маме хліб і до хліба.
15. Мамин сыночок.
16. Мамо, хвалят нас: вы – мня, а я вас.
17. Мам тото на памяты.
18. Марец кусат за палец.
19. Марна твоя надія.
20. Ма разум, як мала дітина.
21. Масне, не квасне.
22. Махат руками, як верблюд!
23. Ма церу, як кров з молоком.
24. Маш (хліб) в торбі – сядеш і на горбі.
25. Маш дзюраву гамбу?
26. Маш довгий язык!
27. Ма язык, як лопату.
28. Меле языкком, як небіжка з горячки.
29. Меле, як бы го хто найняв.
30. Меле, як бы мав плачено.
31. Менше гвар, веце роб!
32. Менше знаш, ліпше спиш.

33. Мешты істи просят.
34. Михал на білим коню приіхав (21 листопада). (*)
35. Міг – не поміг, не може – юж не поможе.
36. Mi ся так видит.
37. Місяц ріжками до споду – на тепло.
38. Місяц съвітит, но не гріє.
39. Місьця си не находжу.
40. Міц, як цмок.
41. Мішком прибитий.
42. Мый лице рано, а ногы – гвечер.
43. Мы (родиче) – не вічны!
44. Мовчыт, як бы воды в гамбу набрав.
45. Мовч, як ся тя не пытают!
46. Можеш – помоч, не можеш – не обіцюй.
47. Мойой ногы там (ту) не буде!
48. Мокре літо – мокра зима.
49. Мокрий дойчу ся не боїт.
50. Мокрий май – буде жыто. як гай.
51. Мокрий, як хлющ.
52. Молоде гача – добрі скаче.
53. Молоде – зелене.
54. Молодого кров гріє.
55. Молоко в коровы на языці.
56. Молодий старого не розумит.
57. Молодий старому не вірит.
58. Молоди думают, же сут мудрішы од старих.
59. Моя хыжа хоц не красна, але власна.
60. Мудрий думат, што гварит, а дурний гварит, што думат.
61. Мудрий, як Соломон.
62. Мудрій голові – дост дві слові.
63. Мудрого тяжко обциганити.
64. Мурин нигда не буде більм, а дурний – мудрым.

Моя мама Марія Дуда
з Ковальчуків.
Тернопіль. 1967 р.

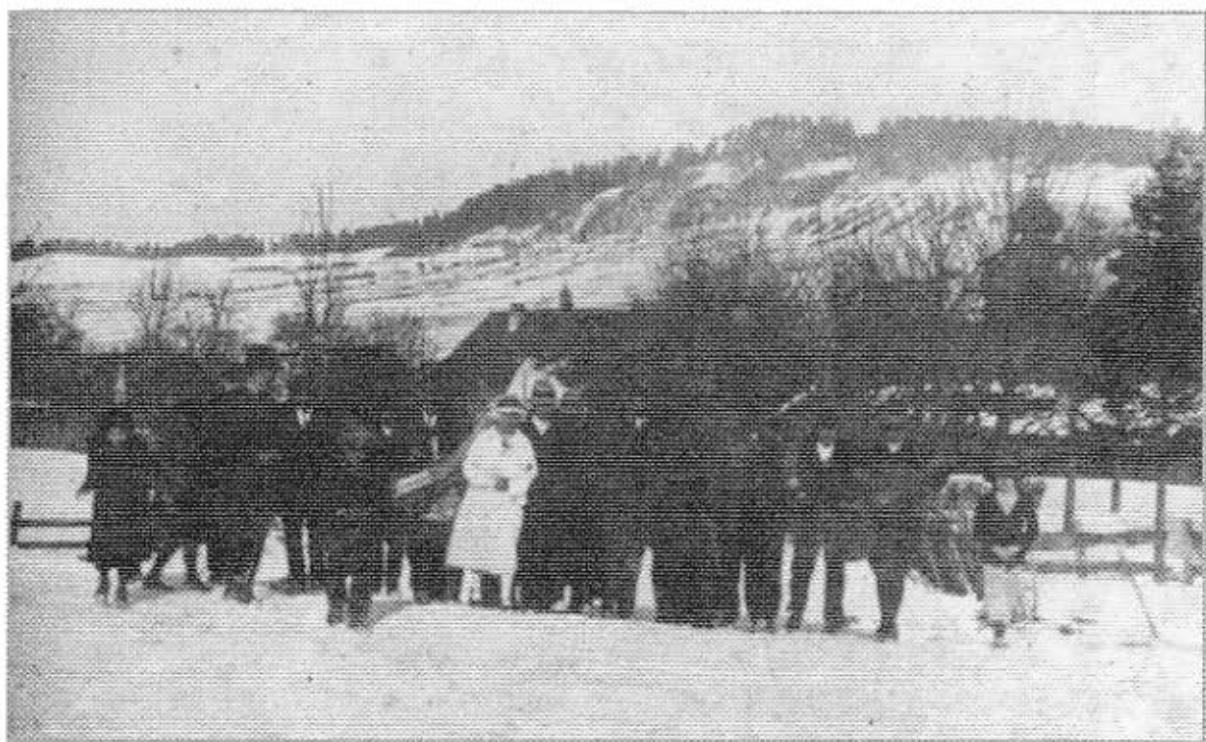
Мій тато Микита Дуда. Тернопіль. 1970-і рр.

Тато. Горлиці. 1929 р.

Тато. Горлиці. 1923 р.

Весіля Микити і Марини Дудів.
Ганчова. 1931 р.

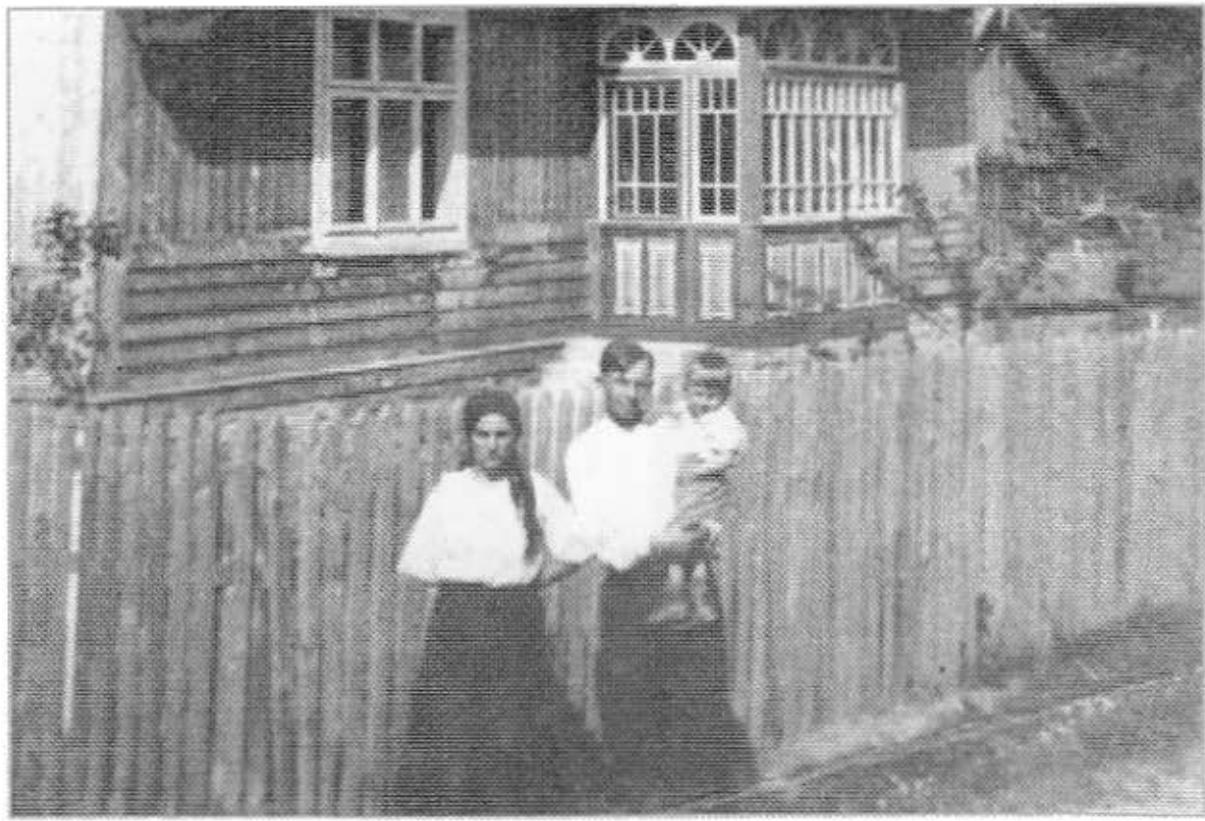
Дідо Ілько Ковальчык
зо женом Оленом і N. 1914 р.(?).

Баба Матрона Дуда з Астрябів.
1930-і рр.

Наша ху́жа і тартак на Лемківщині. 1936 р.

Мама і тато зо Славком. Ганчова. 1936 р.

Тато зо Славком. Ганчова. 1936 р.

«Памятка з Криниці».
Тато сидит зліва. 1930-і рр.

Тато з родином
Юрка Дуды:
жена Улька,
діти – Славко і Мелька.
Сквіртне. 1930-і рр.

Тато. Сквіртне. 1936 р.

Міська Рада в Горлицях. Почтівка.

Ярослав Дуда.
Чернігів. 1955 р.

Тато, мама і я.
Монастириска. 1958 р.

Наша ху́жа в Монастыриску. 1958 р.

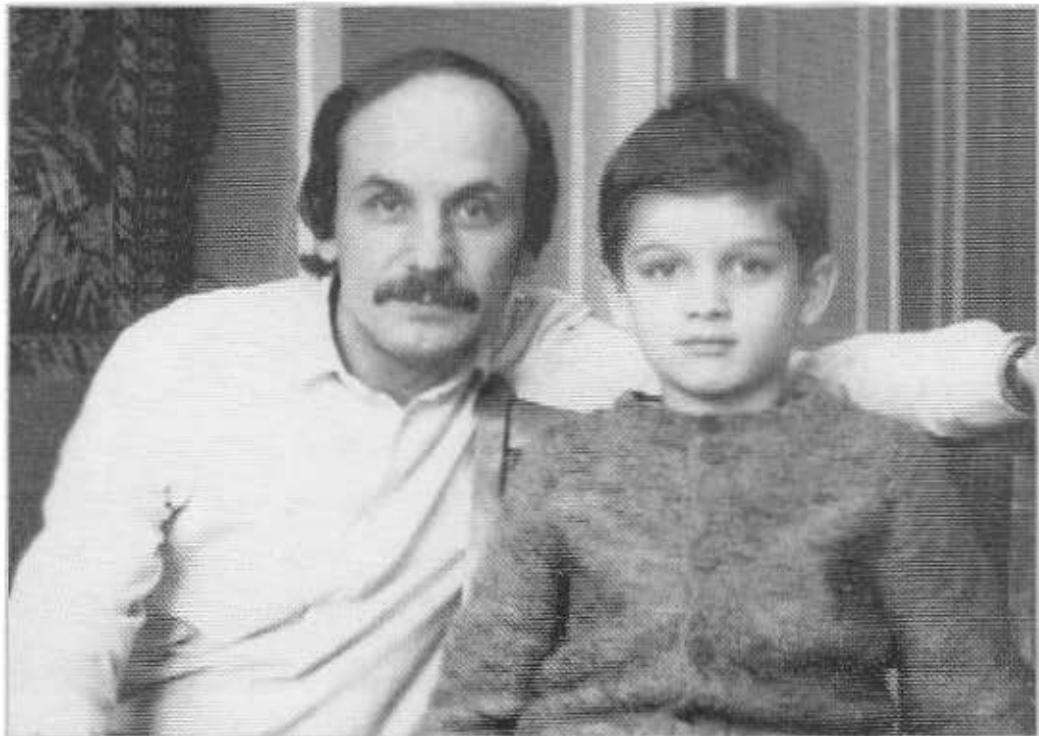
Наш дім в Тернополю. 1966 р.

Я (3-ий ряд, 1) і мама (2-ий ряд, 2) з родином Ковальчуків.
Юшовіце (Польща). 1974 р.

Троє братів – Юрко, Михал і Микита Дуды.
Тернопіль. 1969 р.

Я і Володя. Тернопіль. 1.01.1985 р.

Н

1. Набесідував-ся, як зо смаркатым наїв-ся.
2. На бортаку – неє знаку.
3. На Великім Посьті – не ход в госьті.
4. На веру душу!
5. Навесні ден – цілий рік кормит.
6. Навчыш-ся, як ти ся вода до ух наліє.
7. На вшытки руки – майстер.
8. На вшытко – Божа воля.
9. На вшытко – неє часу.
10. На вшытко – свій час.
11. На вшытко ся не розорву.
12. Нагло: як съніг на голову.
13. Надія вмерат остатня.
14. Надув-ся, як квока в дойч.
15. Надув-ся, як ковальський міх.
16. Надув-ся, як пулька (на базарі).
17. На злодію шапка горит.
18. На леді бортак хыжу ставит.
19. На морозі три носа рукавом, а не руком!
20. На ніч ліпший брих голодний, як сътий.
21. Найбільше богацтво – то здоровля.
22. Найближчий родич – то сусяд.
23. Най буде гречка, аби не суперечка.
24. Найгірше: з хлопа (дзяда) – пан.
25. Найгірший злодій – домашній.
26. Найдеш – не тіш-ся, стратиш – не смут-ся.
27. Най до рана не дочекам (діжду-ся)!
28. Най з Богом спочивают!
29. Найліпша риба, то кобаса.
30. Найліпше брих трисне, як борщ скисне.
31. Найліпше лікарство – то спокій.
32. Найліпше (найсмачніше) яйце – на Великден.

33. Найшла коса на камін.
34. Най си лежыт: оно істи не просит.
35. Най ся діє (на то) Воля Божа!
36. Най ся кін гризе, він велику голову має.
37. Най то Перун встрілит!
38. Най тото буде медже нами.
39. Най тя о тим голова не болит.
40. Най тя Пан-Біг варує (од того)!
41. На то неє рады!
42. На зелене лисьтя в квітни мусит впасті съніг.
43. Наїв-ся – мало брих не трис.
44. На кулявім коню далеко не заідеш.
45. Нальондав-ся, як быцьок.
46. На мудрій голові волос ся не тримат.
47. На ногы поставити.
48. Наперсток до наперстка і вышла – чвертка.
49. Напив-ся, як свиня.
50. Написане пером – не вырубаш топором.
51. Направду – не мам слів.
52. Напыхат, як гус бобальками.
53. На раны Бозкы!
54. На Різдво мий-ся водом з грошами – не будеш іх жадіти в році! (*)
55. Наробив-ся, же рук не чую.
56. Наробив-ся, як сомар (віл).
57. Наробив, як кіт наплакав.
58. На своім полі – праця не тяжка.
59. На скору руку.
60. На столі не сыйдят, за столом – ідят.
61. На Стрітеня зима з літом стрічают-ся.
62. Наступат на пяты.
63. На тобі, Боже (небоже), што мі негоже.
64. Наука до лісу не веде (іде).
65. Наука не іде од букі.
66. Наука – то штука.

67. На хлопскій розум.
68. На челі не ма написано, хто він.
69. На чым съвіт стоїт!
70. Наше ма быти зверха!
71. На ярмаку – давай позір!
72. Не бав-ся з огњом!
73. Не бер си (того) до голови!
74. Небита жена – любити не зна.
75. Не бій-ся дябла, а злого человека.
76. Не было цъвака – стратила-ся підкова.
77. Не было щесътя, але нещесътя помогло.
78. Не бляндай языком поза очы!
79. Небо в зъвіздах – заран буде погода.
80. Небо рад бы прихылити до ніг.
81. Не буд в мня зъвіра!
82. Не будеш дбав, не будеш мав.
83. Не будеш слухав вітця-матери, послухаш псьой скоры.
84. Не бут захланни – май міру!
85. Не буде з Івана (хама) – пана.
86. Не буд мудрагельом!
87. Не вартат выідженого яйця.
88. Не вартат скірка за виправку.
89. Не вартий зламаного гроша.
90. Не вартує ани торбу сыічки.
91. Не вартує зламаной лыжки (кыя).
92. Невеликій пан – возмеш си сам!
93. Не видит дале од свого носа.
94. Не видів, не чув, не знам!
95. Не витай-ся през поріг!
96. Не вір ворожкам і «пророкам».
97. Не вір никому і нихто тя не ошукат.
98. Не вір псові, бо тя вкусит.
99. Не вір псові – свому і чужому!
100. Не вір своім очам!
101. Не вір тому, хто тя хвалит!

102. Не вір фальшивым колегам!
103. Не вирывай-ся наперед і не лышай-ся ззаду!
104. Не втирай стола голом руком, лем помытком!
105. Не вишкіряй зуби!
106. Не в службу, а в дружбу.
107. Не вчий вітця діти робити!
108. Не вчий вченого!
109. Не вчий рибу плавати!
110. Не вшытки богаты сут щесливы.
111. Не вшытки псы кусают, што зубы выставляют.
112. Не вшытки мудры, што нами керують.
113. Не вшытки свині ходят на штырьох ногах.
114. Не вшытко злoto, што ся блищиць.
115. Не вшытко правда, што книжка пише.
116. Не вшытко правда, што люде повідають.
117. Не гань того, кого не вартат хвалити!
118. Не глядай біды – она сама тя найде!
119. Не глядай сам на себе кия!
120. Не грай варията!
121. Не грай мі на нервах!
122. Не давай рукам волі!
123. Не дай, Боже, з дзяда – пана.
124. Не дай собі в душу наплювати!
125. Не дай-ся водити за ніс!
126. Не дай ся жені взяти під ноги!
127. Не дивую-ся старому, а тобі – молодому.
128. Не дражни пса – не вкусит.
129. Не дри лаха!
130. Не жадай злого ближньому, бо не знаш, што тя чекат!
131. Не жалуй за тым, што-с стратив!
132. Не женив-ся – не жутив-ся, оженив-ся – зажутив-ся.
133. Не жыч другому того, што тобі не миле!
134. Не заберай си (близко) до серця!
135. Не забуду, покля жыти буду!
136. Не завертай мі головы!

137. Не загваряй мі зубы!
138. Не за горами.
139. Не зазерай в чужы горці!
140. Не закопай (зарий) свій талан до землі!
141. Не запивай рибу молоком!
142. Не запряг – не нукай!
143. Не зашывай на собі лаха, бо зашыєш розум!
144. Не звертай з хворой головы на здорову!
145. Не звертай на то увагы!
146. Не зымав за руку, не крич: злодій!
147. Не знав, не знав і – забыv.
148. Не знаш – зъвідай-ся!
149. Не знаш – мовч, а знаш – не крич!
150. Нес правды на съвіті.
151. Нес гіршого, як з Івана – пана.
152. Нес гіршой біди, як зли сусыіди.
153. Нес дыму без огня.
154. Нес замка на злодія.
155. Нес злого, жебы не вышло на добрe.
156. Нес золота без болота.
157. Нес кіньця, ани міри.
158. Нес ліпшого (ідла), як хліб з пеца і масло з боденки.
159. Нес на то рады.
160. Нес о чым гварити (бесідувати).
161. Нес приповідки без правды.
162. Нес спокою в нашым покою (краю).
163. Нес человека без вади.
164. Нес человека без недуги (хвороби).
165. Нес человека, жебы ся не помыляв.
166. Нес щесьтя без здоровля.
167. Нес, як ся гмыти в потічку.
168. Не ід (ход) до діты без подарунка.
169. Не клад псови пальця в зубы, бо вкусит!
170. Не копай ямы другому, бо сам до ней хпадеш!
171. Не крич: гоп!, покля не перескочыш.

172. Не кусай веце, як в гамбу влізе!
173. Не ма – ани кола, ани двора.
174. Нема вигляду: ани спереду, ани ззаду.
175. Не ма встыду, ани чести!
176. Не ма даху над головом.
177. Не ма клепки в голові.
178. Не мала баба клопоту – купила си паця.
179. Не ма пес роботы, то яйця лиже.
180. Не ма спаня – до самого раня.
181. Не маш жадного поняття!
182. Не маш олію в голові!
183. Не маш што повісти – помовч!
184. Не може добра яблін планни ябка родити.
185. Не можеш зробити – не обіцтвуй!
186. Не можеш – не обіцтвуй, пообіцяв – зроб!
187. Не мож сподні през голову вдіти.
188. Не нарікай даремні на Бога!
189. Нендза бы тя взяла!
190. Не остри зубы на чуже!
191. Не откладай (лышай) на заран того, што мож зробити гнеска!
192. Не отверяй (розтуляй) гамбу, бо ворона влетит!
193. Не переход дорогу людям з порожнім відром!
194. Не пий вино, дзядовино!
195. Не пытай-ся, бо скоро постариєш-ся!
196. Не плет бздури!
197. Не плюй до студні, бо будеш з ней воду пити.
198. Не плянтай-ся медже ногами!
199. Не повідай вшыткого, што знаш!
200. Не повірит, як (покля) не перевірит.
201. Не помостиш (помажеш), не поіхаши.
202. Не поможе кадило, кєд бабу сказило.
203. Неправдом далеко не заіхаши.
204. Не при образах (столі) буде повіджено.
205. Не пхай носа до чужого проса!

206. Не пхай-ся там, де тя не просят (не треба)!
207. Нервує-ся, як миш на мотузку.
208. Не рый ямы для никого, бо сам до ней можеш хпости!
209. Не роб зо ся бортака!
210. Не роб з тата варията!
211. Не роб з человека образа!
212. Не робота, а морденга.
213. Не род-ся вродливом, а род-ся щесливом.
214. Не рубай сук, на яким съдиш!
215. Не руш г...о, бо буде смерділо!
216. Не руш чужого!
217. Не солене – як трава.
218. Не спи головом на полудне (захід)!
219. Не спитав-ся броду, не ліз в воду.
220. Не споминай (взытай) Бога даремні!
221. Не стій на протязі!
222. Не стій на сонці з открытом головом!
223. Не суд никого – не будеш сам осуждений!
224. Не сун носа, де тя не просят!
225. Не съяты горці ліплят.
226. Не съїдай за стіл з брудними руками!
227. Не съмій-ся в пятницю, бо будеш плакав в неділю!
228. Не съмій-ся з чужой біды, бо твоя тя не омине!
229. Не так бідний, як обдертий.
230. Не такій страшний дябел, як го малюют.
231. Не такій слабий, як удає.
232. Не так шкода, як невыгода.
233. Не твоє – не рушай!
234. Не тіш-ся з чужой біды, бо не знаш, што тя чекат.
235. Не ты перший і не остатній.
236. Не тот дає, кто має – лем тот, кто хце дати.
237. Не тот пияк, кто пьє, а кто ся напье.
238. Не треба вынаходити ровера.
239. Не тримай зла на ближнього.
240. Не тягни пса за хвіст, бо вкусит!

241. Не тягни, як кота за хвіст.
242. Не хваль- ся (сам себе): най тя люде похвалял!
243. Не хыжа, а рудера.
244. Не хлібом єдиним жыє чловек.
245. Не ход надвір з мокром головом!
246. Не ход никади, лем – тамади.
247. Не ход там, де тя не просят!
248. Не ход тади, а лем сяди, бо тамади неє кади.
249. Не хтів ся вчыти, хтів ся женити.
250. Не хцеш ся вчыти – будеш волам хвосты крутити!
251. Не хцу того задармо.
252. Не цофай-ся: ты не рак!
253. Не чынь зла, роб добре.
254. Нечистий на руку.
255. Не чути: ни слуху, ни духу.
256. Не шмаряй гроши на вітер!
257. Не шмаряй хліб до съмітя!
258. Не штука брати, а штука оддати.
259. Не штука дати, як є откаль взяти.
260. Не штука впасті, але штука встати.
261. Не штука шмарити, але штука зымати.
262. Ни в пліт, ни в ворота.
263. Ни до Бога, ни до люди.
264. Ни жыви, ни мертві.
265. Николи ся не стыдай зъвідати про то, чого не знаш.
266. Ни пришыти, ни прилатати.
267. Ни рыба, ни мясо.
268. Ни сыло, ни хпало – дай бабі сало.
269. Нихто вченым (мудрым) ся не вродив.
270. Нихто не вічны на тым съвіті.
271. Нихто не зна, де го біда спіткат.
272. Нихто не зна, што го заран чекат.
273. Нихто не може повісти: я – мудрий!
274. Нихто сам собі не ворог.
275. Нич на съвіті не вічне.

276. Нич не роблю, а ден короткий.
277. Ні «бе», ні «ме» (ні «кукуріку»).
278. Ні се, ні те.
279. Ні сном, ні духом – не винен.
280. Німий, як риба.
281. Німина – не винна.
282. Ніс свербит – палюнку пити.
283. Нова мітла мете по-новому.
284. Ноги на плечы і гайда пішки.
285. Носит-ся, як бортак з торбом.
286. Носит-ся, як кура з яйцем.
287. Носом чує – откаль вітер дує.
288. Нула (нота) – не нюта.

1. Обіцює золоты горы.
2. Обіцяного три роки чекают.
3. Обіцянка – цяцянка, а дурному – радист.
4. Облесний хытрий, як лишка.
5. Обманом съвіт обыйдеш, але назад ся не вернеш.
6. Оддав бы-м (зо ся) остатню кошелю.
7. Од дурного втікай третьом дорогом.
8. Од злодія замка неє.
9. Од злости – болят кости.
10. Од капусты – хлопы тлусты.
11. Одкладай гроша на черний ден.
12. Одкладаний (тилько) сыр добрий.
13. Од малых діти болит голова, од великих – серце.
14. Одпочынеме на тім съвіті!
15. Од прибутку голова не болит.
16. Одрубав, як сокиром.
17. Од Савла – до Павла.
18. Одсале до тале – далеко.

19. Од себе (смерти) не втечеш!
20. О, Єзус-Мария!
21. О, кара Божа!
22. Око за око, зуб за зуб!
23. Округлий, як бальон.
24. О, Матір Боска!
25. Они жыют, як пес з котом.
26. Оно мі в печінках съідит.
27. Оповідат: гоцкы-кльоцкы.
28. Осьін – тлуста: сут компері і капуста.
29. Острый, як голяк.
30. Отпераав-ся руками і ногами.
31. Очы мают видіти, а уха – чути.
32. Очы напасти – бріх выгрясти.
33. Очы не видят, серце не болит.
34. Очы, як в жабы.
35. Очы, як цибулі.

П

1. Палец об палец не вдарив.
2. Палиця (кый) ма два кінці.
3. Палюнка (николи) до доброго не доведе.
4. Памятьюм жыє человек.
5. Пан – все буде паном.
6. Пан-Біг wysoko съідит і вшытко видит.
7. Пан-Біг мі съвідок!
8. Папір вшытко вытерпит (выtrzymат).
9. Пары з гамбы не пустив.
10. Партач інакше не годен: косо-криво, лем бы жыво.
11. Пасує, як корові съідло.
12. Певні, же слонь в лісі здох.
13. Перед Богом вшытки єднаковы.
14. Пес гавкат – вітер носит.

15. Пес гавкат на Місяц – на зміну погоди.
16. Пес на кости лежыт: сам не іст і другому не даст.
17. Пес ся ховат в буді – буде дойч (буря).
18. Пече, як коприва.
19. Перевернув з ніг на голову (догоры ногамы).
20. Перешов на дітинячий розум.
21. Перешов оген і воду.
22. Перун бы тя (го) трафив (забив)!
23. Перун взимі – буде заверуха.
24. Перун триснув на голы дерева – то недобри.
25. Перший съніг за 40 ден до зимы падат. (*)
26. Печены голубы – не летят до губы.
27. Пе палюнку, як воду.
28. Пе, як швець.
29. Пий, але міру май (знай)!
30. Пий, але розум не пропий!
31. Пильний свого носа, а не чужого проса!
32. Пише, як кура лабом.
33. Пияка і злодія никто не шанує.
34. Пияк – стражений человек.
35. Пияний ся проспит, а бортак – николи.
36. Пияний: не ліз до води!
37. Пияний, як ціп.
38. Підла tota уця, што ся свойой шерсти брыдит.
39. Під лежачий камін вода не тече.
40. Підляв масла до огню.
41. Під чужом стріхом – з голодным бріхом.
42. Піду в съвіт за очы!
43. Пізня зима – пізня весна.
44. Пішла дівка по руках.
45. Пішли гроши на розкошы.
46. Пішли дурного, а за ним – другого.
47. Пішло, як по маслу.
48. Пішов і сълід за ним пропав.
49. Пішов на tot съвіт.

50. Пішов (пре-ся), як німий до суду.
51. Пытат в кума розума.
52. Плачом горю не поможеш.
53. Плете: ни сыло, ни впало.
54. Плете, як з горячки.
55. Плете, як небіжка ногами.
56. Плыват, як гус по воді.
57. Плыват, як рыба.
58. Плыват, як сокыра.
59. Плюй му в очы, а він повідат, же дойч іде (падат).
60. Побілів, як съніг.
61. Поблід, як сътіна.
62. Повагу здобыти тяжче, як єй стратити.
63. Поважай других і ты будеш поважани.
64. Повів, як з мотыки стрілив.
65. Повів, як одризав.
66. Повів, як сокыром одрубав (втяв).
67. Повідай му, як горохом об сътіну.
68. Повідат – купы ся не тримат.
69. Повідат – пяте през десяте.
70. Повідам, як на (съятій) сповіди.
71. Повіджено – зроблено!
72. Повісти легше, як зробити.
73. Повіч глухому, жебы не повів никому (німому).
74. Повіч мі: хто твій колега і я повім: хто ты.
75. Повіч правду – легче ти стане.
76. Повязани-м – по рукам і ногам.
77. Поганий человек, што сам ся хвалит.
78. Пожыєме – звидиме!
79. Познати з мовы, якой хто головы.
80. Познати пана по кышені.
81. Поіхав (в) съвіт за очы.
82. Показав му на двері.
83. Показав му фігу з маком.
84. По кышенях вітер дує.

85. Поклав зубы на поличку.
86. Покладу руку на серце.
87. Покля жыти буду – того не забуду!
88. Покля ёст хліб і вода, іщи не біда.
89. Покля не провірит, то не повірит.
90. Покля грубий сплясне, планний – здохне (гмре).
91. Покрова землю листям вкрыват.
92. Покус, але фурт!
93. Полетів, аж закурило-ся за ним.
94. Полетів, лем му пяты блисли.
95. Полетів, як куля.
96. Поміг, як заяць кобылі.
97. Поміняв: бича на гача.
98. Поміняв: рейтки на майтки.
99. Поміняв: шило на мыдло.
100. Помый си твар, бо выглядаш, як коминяр!
101. Помылят-ся каждый, але признає-ся не каждый.
102. Поможе, як гмерлуому кадило.
103. Поможе, як пяте колесо до воза.
104. «Понайбі!» – не рече.
105. Понагляй-ся, але помали.
106. Понедільок – тяжкий ден.
107. Попав ёс між ворони, то кряч як они.
108. По Петрі – по теплі. (12 липня) (*)
109. Попив мі кырви.
110. По радости приходит смуток.
111. Пора і чест мати (знати).
112. Порожній мішок стояти не може.
113. Послухай глупого – сам глупим станеш.
114. Послухай жену, а зроб інакше.
115. Посыїш в погоду, маш веце приплоду.
116. Посьпішиш – люди насьмішиш.
117. Поцілував колодку на дверях.
118. Почав: «за здоровіє», а скінчыв: «за упокой».
119. Початок – все (ёст) трудний.

120. Почервенів, як рак.
121. Почеркай си по челі (голові) і опамятай-ся!
122. Пошто свині коралі?
123. Правда вийде наверх, як олива з води.
124. Правда (в) очы коле!
125. Правду лем втвовды повіст, як ся помылить.
126. Праця чловека кормит.
127. През себе не перескочыш.
128. Пре, як німий до суду.
129. Прибрав-ся, як до знімки.
130. При добрім мужі, жена як ружа.
131. Прийде марец – мерзне старець.
132. Прийшов май – за себе подбай.
133. Прикус си языка!
134. Присъясто, Боже!
135. Причепив-ся, як уш до кожуха.
136. Причесаний без гребеня.
137. Пришый кобылі хвіст.
138. Пришла коза до воза.
139. Пришов май – пчолам рай.
140. Пришла Покрова – на дереві голо (14 жовтня).
141. Пришов з порожніми руками.
142. Пришов Спас – бер рукавиці про запас (19 серпня).
143. Пришов Спас – пішло літо од нас.
144. Приятеля познават-ся в біді.
145. Проба гроши не вартує.
146. Проба – не стрільба, пінязів не коштує.
147. Про вовка помовка, а вовк – ту.
148. Проліз, як нитка в ушко ігли.
149. Про людське око.
150. Промочув ноги – гарло болить.
151. Пропав, ни за цапову душу.
152. Пропав, як під землю ся провалив.
153. Пропало, як корова языком злизала.
154. Пропало, як роса на сонці.

155. Про померлих повідають добре, або нич.
156. Проти віку неє ліку.
157. Простий, як патик.
158. Простягнув ноги.
159. Пруткий, як вітер.
160. Пташого молока му бракує.
161. Пустив вшытко на пас-блін(д).
162. Пустив мі тумана.
163. Пустили нас з торбами.
164. Пуст свиню під стіл, она вилізе на стіл.
165. Пяте колесо до воза.

P

1. Рада б душа до раю, але гріхи не пущают.
2. Рад бы в лыжці води втопити.
3. Раз козі смерт!
4. Раз – на возі, раз – під возом.
5. Раз на раз – не подібний.
6. Раз – шые, раз – поре.
7. Рано гырмит – гвечер дойчыт.
8. Рано лігай, рано вставай – будеш мав здоровля і достаток.
9. Реве, як корова.
10. Рік, як ден злетів.
11. Рыба глядат – де глыбше, а человек – де ліпше.
12. Рыба псує-ся з головы.
13. Рыхтуй сані вліті, а воза – взимі.
14. Робит, як бы три дни не ів.
15. Робит – не робит, а хісна мало.
16. Робит – за Боже заплат!
17. Робит: пяте през десяте.
18. Робит, як мокре горит.
19. Робота – добра, але ден – малий.
20. Робота дурного любит.

21. Робота му горит в руках.
22. Робота – не заяць (вовк), до лісу не втече.
23. Роботи николи не переробиш!
24. Роботу треба шанувати!
25. Роб, як уважаш.
26. Родина втovды міцна, як в ній сут вшyтки покоління.
27. Родиче не вічны!
28. Розпустив гамбу, як холяву.
29. Розуму треба ся вчыти до старости (смерти).
30. Розлях-ся, як граф.
31. Росне, як на дріжджах.
32. Роснут, як губы по дойчі.
33. Розпуста в молодості – веде до хороби в старости.
34. Роки берут своє.
35. Рука руку мыє.
36. Руки – для роботи, ноги – для ходу.
37. Руки довгы, як в злодія.
38. Руки сами ся опуштают.
39. Рунтувати – не будувати.
40. Русин – не мурин.
41. Рушай собом: рух – то жыття!
42. Рушат собом, як муха в меді.

С

1. Сам блудит, а другого судит.
2. Сам зварив, сам зъів.
3. Сам не гам і другому не дам.
4. Самому зълі жыти на съвіті.
5. Сам собі пан: хцу – роблю, хцу – сплю.
6. Само ся (нич) не зробит.
7. Сам себе не перескочишь.
8. Сам себе ошукав.
9. Сам си винен.

10. Сам од себе не втечеш!
11. Сам не свій.
12. Сам, як палець.
13. Сварка до доброго не доведе.
14. Свиня – свиньом.
15. Свій до свого по своє.
16. Свій пець ліпше гріє.
17. Свій свого тягне.
18. Свій свому зълі не хце (не ворог).
19. Свого не видит під носом, а чудже – під лісом.
20. Своя кошеля ближча до тіла.
21. Серпен дає трояку роботу: косити, орати, съяти.
22. Серце ся мі крає!
23. Серде ся мі стискат зо жалю!
24. Сивий, як голуб.
25. Сила є – разуму не треба.
26. Сіль мокріє – на дойч.
27. Сын подібний на матір, дочка – на вітця.
28. Сын – потіха для вітця, дівка – для матері.
29. Сытий голодному не вірит (не пара).
30. Сыти-м по гарло.
31. Скаче, як пулька на червене.
32. Скаче, як теля на мотузку.
33. Скірка выправки не вартоє.
34. Скорий на руку.
35. Скорше бым ся смерти сподівав!
36. Скривив-ся, як середа на пятницю.
37. Скупий – два рази тратит.
38. Скупий – не глупий.
39. Слабий, аж вітер ним хвіє.
40. Слабий зо сильним – не бий-ся, а бідний з богатим – не суд-ся.
41. Слезы з очи градом ся колят.
42. Слизкий, як пструг (слимак).
43. Слова отскакуют, як горох од сътіни.

44. Слово не воробель: выпустиш – назад не вернеш.
45. Слово по слові і дішли до згоди.
46. Слово – срібло, мовчаня – золото.
47. Слово, як пташок – вилетит, не зымаш.
48. Слонъ му на ухо став (наступив).
49. Слухай ухом, а не бріхом!
50. Слухай, што люде повідають.
51. Смердит, як цап (тхір).
52. Смерека бы тя втяла!
53. Смерт не переберат, ани ся не пытат.
54. Смотрит слишком, а думат вовком.
55. Смотрит, як кіт на сало.
56. Смотрит, як пес на кістку.
57. Смотр, мовч, а свое роб!
58. Сніп до снопа – і буде копа.
59. Сова кричыт – зимно кличе.
60. Солодкий, як мюд.
61. Солонина – не конина.
62. Сонце заходит за хмару – на дойч.
63. Сонце заходит червене – на вітер.
64. Сонце сьвітит – природа ся тішыт.
65. Сорока на хвосьті принесла.
66. Сорока скрегоче – госьтів кличе.
67. Спит, як забитий.
78. Спілка – все гірка.
69. Спіткнув-ся на рівній дорозі.
70. Спіш-ся робити добре.
71. Сповідай-ся, не сповідай-ся – грішним будеш (гмреш).
- 72. Спомнеш моє слово!**
73. Справа іде, як по маслі.
74. Спрытний, як муха в зметанці.
75. Справедливого человека і Бог любит.
76. Справы красят человека.
77. Став кістком поперек гарла.
78. Став: ни іти, ни назад ся вертати.

79. Став – сам не свій.
80. Став, як вкопаний.
81. Старий, а розум дітини.
82. Старий кін борозды не зопсуює (глубоко не зоре).
83. Старий хце спати, а молодий – гуляти.
84. Старий чловек – сам собі не радий.
85. Старий, як гриб.
86. Старий, як малий.
87. Старий, як съвіт.
88. Старіст – не радіст.
89. Старший, де пошлют.
90. Старший – ма быти мудріший.
91. Статок робит достаток.
92. Стереженого Бог стереже.
93. Січен – без сънігу, серпен – без хліба.
94. Стичен съіче і в уха пече.
95. Стоїт єдном ногом в гробі.
96. Стоїт, як мішком прибитий.
97. Страва, як трава.
98. Стратив єм памят.
99. Стратити легше, як найти.
100. Страх ма велики очы.
101. Страченого часу і коньом не доженеш.
102. Стрічают по вигляду, проводжают по розуму.
103. Студена зима – спекотне літо.
104. Стуль ғамбу, бо ворона влетит!
105. Стуль пыск!
106. Сумліні!
107. Сут люде і людиска.
108. Сухий квітен – рік голодний.
109. Суций: до метаня пирогів.
110. Сушу си голову.
111. Сховав так, же зо съвічком не найти.
112. Сяд си: більший не выроснеш!
113. Сяд си: в ногах правди неє!

114. Сяд си і не рypай дверями!
115. Съвідка бют, як дідька.
116. Съвіта Божого не виджу!
117. Съвіт – великий, але неє де ся подіти.
118. Съвіт – не без добryх люди.
119. Съвіт – розуму вчыт.
120. Съято треба съяткувати.
121. Сыв і склав руки.
122. Сыдайте: в ногах правды неє.
123. Сыдила- чекала і в дівках посивіла.
124. Сыдит мі в печінках.
125. Сыдит си, як в Бога за дверями.
126. Сыд каменьом і мовч!
127. Сым діб пішки– за кавалок кишкы.
128. Сым пятниц на тыжден.
129. Сым раз одмір, а раз одріж!
130. Сылепий дойч іде (як сонце съвітит).
131. Сыміє-ся tot, хто ся сыміє остатній.
132. Сыпіват, як свиня в горосі.

T

1. Так го збештав, же не знав, де ся діти.
2. Таке на дорозі ся не валят.
3. Там, де дябел повів: надобраніч!
4. Там добрі, де нас неє.
5. Таньцує, як корова на леді.
6. Твердий, як желізо.
7. Теля мудріше од коровы?
8. Темно, як в міху.
9. Тепла вода в студні – на довгу негоду.
10. Тепла осін – довга зима.
11. Тилько нашого, што зыв і выпив.
12. Тиха вода греблю рве.

13. Тихо, як перед бурйом.
14. Тихше ідеш – дальше будеш.
15. Тіло без души – мертвє.
16. Тіш ся жытьом, бо оно короткє.
17. Ты знал свое, а я (зnam) – свое.
18. Ты, Кальвине! (Пилате! Тому невірний!).
19. Ты лем дармо хліб іш!
20. Ты, мудрагелю!
21. Ты не маш выображыня! (понятя!).
22. Ты не перший і не остатній.
23. Ты не суци до люди!
24. Ты сам мазуратий!
25. Ты сам ся не гмывав!
26. То было за царя Гороха.
27. Товди мам, як в руці тримам.
28. Товдыши€, то не гнешні€.
29. Того добра, як кіт наплакав.
30. Того зо съвічком не найдеш.
31. Того з рукава не вытрясу.
32. Того я так не лышу (подарую)!
33. То мож на пальцях порахувати.
34. То справа колёсова.
35. Тота сторона мі мила, де мя матір породила.
36. Тот добрі газдує, хто добрі рахує.
37. Тото вилами по воді написано.
38. Тото вышмар си з головы!
39. Тото з пальця выссав.
40. Тото мож на зламаным къю занести.
41. Тото му боком вылізе.
42. Тото, як „два додати два”.
43. Тот ся не помылят, хто нич не робит.
44. Точыти лясы.
45. Трафив пальцом до неба.
46. Трафила коса на камін.

47. Треба го, як пятого колеса до воза.
48. Треба знати, де і што повісти.
49. Треба мати льос в жытю.
50. Треба рукави закотити (засукати).
51. Треба шанувати державу, хоц ся она ти не подабат.
52. Тримай голову в холоді, брих – в голоді, а ноги – в теплі.
53. Тримай-ся дома!
54. Тримай-ся, не дай-ся!
55. Тримай-ся руками і ногами!
56. Тримай язык за зубами!
57. Тримат камін за пазухом.
58. Тримат-ся міцно на ногах.
59. Тримат-ся, як блыха кожуха.
60. Три разы не просят!
61. Тріснув, як бичом по воді.
62. Троє (на) єдного не чекают.
63. Троскат-ся, як квока коло курят.
64. Ту мня болит, ту мня коле, ту мня не рушайте.
65. Ту мня пошкрябай, бо там мня съвалит.
66. Туне мнясо лем псы ідят.
67. Туній, як борщ.
68. Тягне з нього, як з бочки.
69. Тяжко жыти на тім съвіті.
70. Тяжко портки през голову надіти.

V

1. Убраня, як вляте.
2. Уважай, жебы гірше не было!

Φ

1. Файна дівка, кєд заручена.
2. Фертик твому пануваню!
3. Фрас бы го яв (взяв)!
4. Фрас тя не іме (возме)!

Х

1. Хатній злодій – гірший чужого.
2. Хваль чуже, а шануй своє.
3. Хворий чоловек никому не потрібний.
4. Хворому съвіт не миць.
5. Хворому чоловеку нич не миць.
6. Хлипу-хлипу, а папу – нич.
7. Хліб іж, а правду ріж.
8. Хлопа видно коло снопа.
9. Хлоп без даху над головом.
10. Хлоп тлустий, як іст капусту.
11. Хлоп, як дуб.
12. Ходит баба, не знає кади.
13. Ходит і спіт.
14. Ходит сам не свій.
15. Ходит, як блудний син.
16. Ходит, як дзигарок .
17. Ходит, як душа без тіла.
18. Ходит, як облонкани (не сповна розуму).
19. Ходит, як пияній.
20. Ходит, як по съячену воду.
21. Ходит, як тін.
22. Холодний май – добрий урожай.
23. Хоц бий-ся головом об сътіну.
24. Хоц бы-с цапки вставав.

25. Хоц вовком вий.
26. Хоц горохом об сътіну, а він все своє.
27. Хоц дурний, але высокий.
28. Хоц не модно, но выгодно.
29. Хоц по-свински, зато здраво!
30. Хоц стій, хоц плач.
31. Хоц сяд і плач!
32. Хпав дотори ногами.
33. Хпав єс: найд силы встати!
34. Хпав на помисл.
35. Хпав, як підкошений.
36. Хпав, як съніг на голову.
37. Хтів бы вшытко мати, а нич не робити.
38. Хтів бы до раю, але гріхи не пущают.
39. Хтіти – іщи не значыт мочы.
40. Хто біды не видів, тот щесьтя не шанує.
41. Хто в біді дав, тот два рази дав.
42. Хто высоко літат, тот низко падат.
43. Хто вітця-матір шанує, того Пан-Біг підтримує.
44. Хто в ліс, а хто по дырва (поліз).
45. Хто вліті гайнує, тот взимі голодує.
46. Хто в пятницю скаче, тот в неділю плаче.
47. Хто вчасно съїє, тот не жаліє.
48. Хто глядат, тот находит.
49. Хто дбає, тот має.
50. Хто до кого пристає, таким ся стає.
51. Хто до тя каменьом, ты до нього хлібом.
52. Хто другому (кому) яму копат, сам до пей хпаде.
53. Хто дуже гварит, тот мало робит.
54. Хто дуже обіцює, тот мало дає.
55. Хто за двома заяцями ся жене, ани єдного не дожене.
56. Хто замавлят музыку, тот платит.
57. Хто з Богом, з тым і Пан-Біг.
58. Хто зверху, того бют.
59. Хто землі дає, тому земля оддає.

60. Хто зо псами лігат, тот з блыхами встават.
61. Хто іде просто, тот зайде далеко.
62. Хто іст фляки – думат, же вшыткы такы.
63. Хто лемка не шанує, най го в дупу поцілує!
64. Хто ма біб, тот ма хліб.
65. Хто ма уха, най слухат!
66. Хто на молоці попюк-ся, тот дує на воду.
67. Хто не зазнав біди, тот не зна шанувати добре.
68. Хто не зна робити головом – робит руками.
69. Хто не постит, тот ся злостит.
70. Хто не проти нас, тот за нас.
71. Хто не робит, тот не іст.
72. Хто не робит, тот ся не помилят.
73. Хто не слухат вітця-матері, тот послухат псьой скоры.
74. Хто не слухат тата, тот послухат ката.
75. Хто не шанує свого, тот не вартат чужого.
76. Хто оре-сіє, тот ся надіє.
77. Хто перше (рано) встав, тот сподні вбрав.
78. Хто пє – тому наливайте, хто не пє – тому не давайте!
79. Хто пізно приходить, тот сам собі шкодит.
80. Хто планно засыяв, планне пожне.
81. Хто повів: « А » – най повіст « Б ».
82. Хто пукат, тому отверяют.
83. Хто рано встає, тому Бог дає.
84. Хто робит, тот ся доробит.
85. Хто свиньом ся вродив, тот свиньом і гмре.
86. Хто себе шанує, того і люде шануют.
87. Хто спит, тот істи не просит.
88. Хто старши: кура ци яйце?
89. Хто стратив стид, тот стратив чест.
90. Хто ся лічыт, того біда цьвічыт.
91. Хто ся не бавит в пана, тот не пє шампана.
92. Хто ся не хце вчыти, буде быкам хвосты крутити.
93. Хто ся попюк на горячым, тот дує на зимне.
94. Хто ся ручыт, тот ся мучыт.

95. Хто терпен, тот спасен.
96. Хто тяжко оре, тому родит легше.
97. Хто хце ошукати когоси – сам буде ошукани.
98. Хто хце робити, роботу си найде.
99. Хто чекат, тот ся дочекат.
100. Хто як іст, так і робит.
101. Хто як робит, так і має.
102. Худоба брыкат-ся – на дойч зберат-ся.
103. Хце мати і нич не робити?
104. Хцеш знати, яка буде жена в старости, посмотр-ся на ёй маму.
105. Хцеш маєток мати – мусиш менше спати.
106. Хцеш мати ворога – пожыч му гроши.
107. Хцеш мати – мусиш дбати (гарувати).
108. Хцеш познати человека – дай му гроши і владу.
109. Хцеш ся доробити – мусиш ся женити.
110. Хцеш ся посварити зо сусыідом – пожыч му гроши.

Ц

1. Цылісіцькій Божий ден.
2. Цвіркаче цвіркуют – добрий ден віщуют.
3. Цвіти – сут размайти.
4. Циган (майстер) зна, што кобилі робит.
5. Ци зиск, ци страта – єдна заплата.
6. Ци тя хтоси тягав за язык?
7. Ціниме родичів втовди, як іх юж неє.

Ч

1. Час вшытко лічыт.
2. Час раны гоіт.
3. Чекат на манну небесну.

4. Червений вінець наоколо Місяця – на зміну погоди.
5. Червена, як ружа.
6. Червен – з малинами, серпен – зо снопами.
7. Червений, як мак.
8. Чесати языками.
9. Чесник найліпше смакує на Святий Вечер (6 січня).
10. Чай бы быцько не скакав, а телятко – наше.
11. Чым більша вода, тым більша риба.
12. Чым горнец накыпів, тым і смердіти буде.
13. Чым дальше в ліс, тым веце дров.
14. Чым дальше, тым гірше.
15. Чым скорше, тым ліпше.
16. Чым хата богата, тым і рада.
17. Чиста вода, як сзыза (слеза).
18. Чисти серцем звидят Бога.
19. Чая бы корова рычала, а твоя бы мовчала.
20. Чая сила, того і правда.
21. Чловека познают по одежі, а жегнают – по розуму.
22. Чловека сушыт не робога, а згрызота.
23. Чловек без гроши, як без рук.
24. Чловек вышов зо землі і в землю піде.
25. Чловек вчыт-ся од колиски до гробової дошки.
26. Чловек гордіє, як му ся добрі діє.
27. Чловек надійом жые.
28. Чловек не ангел (святий), жебы не згрішыв.
29. Чловек не свиня, вшытко зыіст.
30. Чловек сам собі – не ворог.
31. Чловек ціле жыття ся вчыт, а бортаком гмерат.
32. Чловек – чловеком, а свиня – свиньом.
33. Чого нес, того не буде.
34. Чорна корова дає біле молоко.
35. Чорний, як смола.
36. Чорним по білому написано.
37. Чубрина, як в іжака.

38. Чув дзвін, але не зна, де він.
39. Чув, як в небі пси брехали.
40. Чує-ся, як риба в воді.
41. Чужа дітина – не своя.
42. Чуже горе – не своє.
43. Чужа родина – темний ліс.
44. Чуже видит під лісом, а свого не видит під носом.
45. Чуже кривда не вийде на добре (хосен).
46. Чуже хвальме, а свого ся тримайме.
47. Чужий кожух не гріє.
48. Чужы діти скоро роснут, а свої – помали.
49. Чужыми руками добрі оген загрібати.
50. Чужым розумом далеко не заіхаш.
51. Чужом кривдом ся не доробиш (не збагатієш).

III

1. Шануй вітця і Бога – буде ти всяди дорога.
2. Шануйме-ся як братя, а рахуйме-ся як жыди.
3. Шануй вітця – матір і буде ти добрі на землі.
4. Шануй научытеля, як родителя.
5. Шануй старого, бо сам ним будеш.
6. Швец знай свое шевство, а до кравецтва не ліз.
7. Шыла в мішку не сховаш (утаіш).
8. Шыршый, як довшый.
9. Шыгто – крыто.
10. Шляк бы тя (ясний) трафив!
11. Шницель – не котлет.
12. Шпортат, як погрибачом в пецу.
13. Што было, то было!
14. Што было- то минуло, а што буде – того не знают люде.
15. Што было, то ся забыло.
16. Што было – юж ся не верне.

17. Што Бог дав, тым і принимаме.
18. Што буде, то буде!
19. Што вільно панови, не вільно Ваньови.
20. Што возме до рук, то і зробит.
21. Што в тверезого в голові, в пияного – на языці.
22. Што голова – то розум.
23. Што два, то не сден.
24. Што до церкви, то не до роботы.
25. Што замолоду ся навчыш, на старіст як найдеш.
26. Што занадто (задуже), то нездраво.
27. Што з воза хпало, то пропало.
28. Што зможу, то поможу.
29. Што кому написано, то го не мине.
30. Што ма быти, того не минути.
31. Што на будний ден (штоден), то не на съято.
32. Што не зробиш по-доброму, не осягнеш по-злому.
33. Што правда, то не гріх.
34. Штоси в лісі здохло!
35. Што-с посыяв, то і пожнеш (то ти вродит).
36. Што-с хтів, то маш.
37. Што ся минуло, юж ся не верне (того не вернеш).
38. Што ся чловек навчыт, то ся в жытю придаст.
39. Што то за кавалер без ровера?
40. Штука не гварити, а слухати.

Щ

1. Щесливий, хто вірит.
2. Щесьтя ма роги, а біда – ноги.
3. Щесьтя розум одберат, а нещесьтя – назад вертат.
4. Щырий нигда не тратит.

Я

1. Ябко од яблони далеко не хпаде.
2. Язык кости не ма.
3. Яйце куру не вчыт.
4. Яка віра – така офіра.
5. Яка вода – такій млин, якій отець – такій сын.
6. Яка мама, така сама (дочка).
7. Яка матура, така натура.
8. Яка плата, така й дяка.
9. Яка погода в липцю – така буде в стичню. (*)
10. Яка погода в жовтню – така буде в марцю. (*)
11. Яка погода на Введение (4 грудня) – така буде на Різдво (25 грудня). (*)
12. Яка погода на Іллі (2 серпня) – така буде на Чесного Хреста (27 вересня). (*)
13. Яка праця, така і плата.
14. Яка така, але дяка.
15. Яка трава, таке съіно.
16. Якбы гусълі і цимбалы, то бы-м підскочыв до повалы.
17. Якбы знати, де хпадеш, то підклав бы перину.
18. Якбы мня три разы попросили, то бы-м пішов.
19. Якбы міг, то бы в лыжці води втопив.
20. Якбы молоде знало, а старе – могло.
21. Якбы свиня роги мала, то бы била і кусала.
22. Як Бог хце покарати, то перше розум одийме.
23. Як брат брату не поможе, то што – чужы люде.
24. Як в квітни ліє, то ся в літі загріє. (*)
25. Як в маю сънігом посипле, то рік буде сътний. (*)
26. Як вночы в лісі тепліше, чым в полі – буде добра погода.
27. Як вночы дує вітер – вден буде дойч.
28. Як в грудни земля зеленіє, то на весну довго не тепліє. (*)
29. Як гырмит і блискат, не ховай-ся під деревом.

30. Як голова дурна – поги роблят.
31. Як дябел не може, то бабу пошле.
32. Яке Благовіщення – такій Великден. (ж)
33. Яке іхало, таке здышало.
34. Яке застав, таке лишув.
35. Язык кости не ма.
36. Яке насыння, таке коріння.
37. Яке питання, така одповід.
38. Як єс почав, то кінчай.
39. Як єс стратив коня, то не плач за бичом.
40. Яке стратив, таке нашов.
41. Як єст хліб і капуста, то хыжа не пуста.
42. Як єс хорий, то леж! (ліч-ся).
43. Яке частування, таке дякування.
44. Який ден на Уршулі (21 жовтня) – така зима прийде в кошелі. (*)
45. Який до ідла, такій до роботи.
46. Який жовтень – такій марець.
47. Який кабат – така пілка, яка мати – така дівка.
48. Як камін в воду.
49. Який крій, такій стрій.
50. Який отець, такій син.
51. Який пан, такій крам.
52. Який пастух, така і череда.
53. Який посел, такій хосен.
54. Який пташок – такій съпів.
55. Який сусыда (розум), така і бессыда.
56. Який товар, такій таляр.
57. Якы грибы, такы хлібы.
58. Якы рокы, такій розум.
59. Як в квітни сухо, то восени мокро. (*)
60. Як в жовтню листя опадат – буде суха і довга осін. (*)
61. Як ідеш доторы легко, то хпадеш надолину тяжко. (*)
62. Як вороблі і жайворонки зацвіріньчат, зимі – конец.

63. Як восени дуже мышів – зима буде лагідна.
64. Як в стичню – марець, в марцю буде стичен. (*)
65. Як дбаш, так і маш.
66. Як з гуси – вода.
67. Як з неба хпало.
68. Як з хреста знятий.
69. Як зымам, то ся тобом не натішу.
70. Як квітен зо зливом, то літо зо жнивом. (*)
71. Як кіт наплакав.
72. Як кому в жытю написано.
73. Як корова языком злизала!
74. Як кошеля біла, то і жена мила.
75. Як кукавка закувала, то і яр настала.
76. Як липець – сухий, то серпень – урожайний. (*)
77. Як любити – то пана, як пити – то шампана.
78. Як люде, так і мы.
79. Як лютий – мягкий, то яр – студена. (*)
80. Як май зо громами – літо зо снопами. (*)
81. Як марець з дойчом – цілий рік зо слотом. (*)
82. Як почынаш робити – треба ся застановити.
83. Як маш твар, то гвар.
84. Як Михал (21 листопада) закує, то Миколай (19 грудня) розкує.
85. Як міг, так поміг.
86. Як мня видиш, так мня маш.
87. Як на Михала (21 листопада) вітер з полудня, то буде тепло до півгрудня. (*)
88. Як на Покровы впаде съніг, то буде лежав до Митра (8 листопада). (*)
89. Як не знаш ладу – тримай-ся ззаду.
90. Як не зробиш по-доброму – не осягнеш по-злому.
91. Як не можеш (знаш), то ся не бер.
92. Як не поможет гуком, то поможет буком.
93. Як не поможет, то не зашкодит.

94. Як не Ты, Боже, то хто нам поможе!
95. Як ніт, то ніт, але спытати-ся можна.
96. Як 8 мая погода ся зопсує, то сым днів небо поплакує. (*)
97. Якоси то буде!
98. Як повіст: ни пришыти, ни прилатати.
99. Як по копі, юж по хлопі.
100. Як посыяв, так і зышло.
101. Як почав, так і скінчыв.
102. Як пришла неділя – ма быти кошеля біла.
103. Як пришло, так і пішло.
104. Як просят – ід, як бют – втікай!
105. Як рак свисне і рыба писне.
106. Як руком зняло (біль).
107. Як свербит долоня – будут гроши.
108. Як си постелиш, так ся выспиш.
109. Як ся вересен почав – так ся і скінчыт. (*)
110. Як ся мине марец – рихтуй в поле ярец.
111. Як ся назвав грибом, то ліз до зупы.
112. Як ся не веде, то ся не веде.
113. Як ся не наїв, то ся не палижеш.
114. Як ся оженит, то ся одмінит.
115. Як ти здає-ся, то перексти-ся!
116. Як ты мі, так і я тобі.
117. Як ты про люди, так і они про тя.
118. Як 3 грудня падат съніг, то 3 червця піде дойч. (*)
119. Як тя видят, так тя цінят.
120. Як хпости, то з доброго коня.
121. Як хцеш вдарити пса, то кый ся найде.
122. Як хцеш мати, треба менше спати.
123. Як хцеш на гостину ходити, мусиш і до ся запросити.
124. Як червец – погідний, то і груден – гідний. (*)
125. Я му гварю: сътіна – біла, а він мі – чорна.
126. Я му про коня, а він мі про вола.
127. Я му слово, він мі – десят (сто).

128. Як не даш, то не возмеш.
129. Як сука не схоче, то пес не скочыт.
130. Я – не гнешній.
131. Я про Павла, а він про Савла.
132. Я о тим не стою!
133. Я ти не сперам і не бороню.
134. Я ти покажу, де раки зимуют!

ПОЛЬСКИ ПРИПОВІДКИ

1. Co zanadto, to nie zdrawo (Што занадто, то не здраво).
2. Dwie dzierki w nosie i skończylo sie (Дві дзюрки в носі і скінчыло-ся).
3. Jak sie bawic, to sie bawic (Як ся бавити, то ся бавити).
4. Jeden do Sasa, drugi do lasa (Єден до Саса, другий до ліса).
5. Nie ma kawy, nie ma zabawy! (Нес кави, неє забавы).
6. Ni sedy, ni tedy (Ни сяди, ни тади).
7. O co hodzi (Про що ся іде).
8. Od'ywienie – to jest grunt (Оджывліня – то єст основа).
9. Psia krew! (Пся кров!)
10. Proba – nie szczelba (Проба – не стрільба).
11. Sluchaj uchom, a nie brzuchom (Слухай ухом, а не бріхом).
12. Taki buty z cholawami (Таки скірні з холявами).
13. Trzeba sie uczyc, uplynie wiek zloty (Треба ся вчыти, мине-ся злотий вік).
14. Uczyl Marcin Marcina, a sam glupi jak świnia (Вчыв Мартин Мартина, а сам глупий, як свиня).
15. W kolo Macieju (Наоколо Маця).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бібліотека Богословска. Вид. Олександер Бачинській. Т.ІУ. – Львовъ, 1905. – С. 3-406.
2. Вік живи – вік учись. Українська народна мудрість. Упор. І.П.Березовський. – Київ, 1961. – 136 с.
3. Войнич А., Херцег Э. Одна ласточка весни не делает... Пер с венгер. – Москва, 1985. – 228 с.
4. Зіновій Климентій. Вірші. Приповісті посполіті. Серія «Пам'ятки української мови XVII-XVIII ст.» – Київ, 1971. – 392 с.
5. Кубійович Володимир. Етнічні групи південно-західної України (Галичини) на 1.1.1939. – Wiesbaden, 1983.
6. Номис Матвій. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Передрук вид. – С.-Петербург, 1864 з додатками. – Саут-Бавн-Брук, США, 1985. – 304+XVI+60 с.
7. Плав'юк Володимир С. Приповідки або українсько-народня філософія. Т.І. – Едмонтон, Канада, 1998.
8. Прислів'я та приказки. Взаємини між людьми. Упор. М.М.Пазяк. – Київ, 1991. – 440 с.
9. Прислів'я та приказки. Людина. Родинне життя. Риси характеру. Упор. М.М.Пазяк. – Київ, 1990. – 528 с.
10. Прислів'я та приказки. Природа. Господарська діяльність людини. Упор. М.М.Пазяк. – Київ, 1989. – 480 с.
11. Скарби народної мудрості. Закарпатські українські прислів'я та приказки. Записав та впорядкував В. Іваньо. – Ужгород, 1959. – 160 с.
12. Українські народні прислів'я та приказки. Вид. 2-е, випр. і доп. Упор. В. Бобкова та ін. – Київ, 1961. – 528 с.
13. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Збірники О.В.Марковича та ін. Уклав М.Номис. – Київ, 2003. – 352 с.
14. Українські прислів'я, приказки та порівняння з літературних пам'яток. Упор. М.М.Пазяк. – Київ, 2001. – 392 с.
15. Українські прислів'я та приказки. – Київ, 1992. – 96 с.
16. Stypula Ryszard. Słownik przysłów rosyjsko-polski i polsko-rosyjski. – Warszawa, 1974.

ЛЕМКІВСКИЙ СЛОВНИЧОК

Адзимка – корж вівсяний	Встеклий – скажений
Бальон – м'яч	Втovды – тоді
Барз – дуже	Втяти – вдарити, відрізати
Баюра – калюжа	Вшyтко – все
Баюси – вуса	Вштуриv – всунув, вткнуv
Бздуры – дурниці, нісенітниці	Гайнувати – тратити час
Бляндати – базікати	Гардий – гарний
Блуд – злий божок в язичників	Гарувати – працювати тяжко
Бобальky – галушки	Гача – лоша
Бортак – дурень	Гварити – говорити, казати
Боцян – лелека	Глядати – шукати
Бріх – живіт	Гмерти – вмерти
Буда – будка собача	Гнеска – сьогодні
Вар – розсіл капустяний	Го – його
Варгы – губи, уста	Голяк – бритва
Варият – божевільний	Горці – горшки
Варуй-ся – бережися	Грыжаве – неслухняне
Вера – справді, дійсно	Губы – гриби
Веце – більше	Гук – гул, крик
Вільгітний – вологий	Гусьлі – скрипка
Віно – придане	Гамба – рот
Віхтувати-ся – харчуватися	Гывтати – ковтати
Выгляд – вікно	Густ – смак
Вымілка – причина	Дзигарок – годинник
Выображыня – уява	Дзяд – жебрак, злидар
Вышуцував – почистив	Дырва – дрова
Выходок – туалет	Довод особистий – паспорт (польс.)
Выцьвічыв-ся – навчився	Дойняв – дістав
Вышмар – викинь	Дойч – дощ
Воз – візми	Дябел – чорт
	Жебы – щоб

Жегнати – прощати-ся	Кус, кусцьок – трохи, трошки
Жентиця – сироватка	
Забабраний – брудний	Латво – легше
Заворуха – заметіль, хуртовина	Лахы – одяг
Зазерати – заглядати	Лем – лише, тільки
Закля – поки	Лишка – лисиця
Залічти – зарахувати	Лъжка, вжыця – ложка
Заран – завтра	Лягри – тaborи
Захланний – жадібний	Лъос – доля, пригода
Збештати – висварити	Май – 1) маю, мати; 2) травень
Зметанка – сметана	Марец – березень
Зупа – суп	Материя – тканина
Зъвідати-ся – спитатися	Матура – іспити на атестат зрілости
Зымати – зловити, спіймати	
Зълі – погано, зле	Маціцьке – маленьке
Єгомосьць – священик	Медже – поміж
Ідло – їжа	Mi – мені
Імай – лови	Мыдло – мило
Іщи – ще	Морденга – мука, морока
Кабат – спідниця	Мудрагель – зарозумілій чоловік
Камизелька – жилет	
Карк – шия	Мурин – негр
Карпіль – ріпа	Мюд – мед
Кый – палиця	Навет – навіть
Кед – якщо, коли	Нальондав-ся – напився
Клепка – заклепка	Нарубы – навиворіт
Кльоцок – колода маленька	Неє – немає
Компері – картопля	Не ма – не має
Копа – 60 (міра)	Нендза – біда, злидні, нужда
Коприва – крапива	Нич – нічого
Кошеля – сорочка	Німина – всяка тварина
Кукавка – зозуля	Нотес – записна книжка, блокнот
Купіль – миття у ванні	

Нюта – заклепка
Няньо – батько, тато
Обарянец – бублик
Облонкани – божевільний
Образ – ікона
Оген – вогонь
Одвидіти – побачити
Оджывліня – харчування
Опуштают-ся – опускаються
Отсале – звідсіля
Офіра – пожертва
Ошукав-ся – обдурив сам
себе
Палюнка – горілка
Пан-Біг – Господь Бог
Папу – їсти (до дітей)
Партач – халтурник
Пас-блін – на нішо
Пасувати – підходить
Перун – грім з блискавкою
Пец – пічка хатня
Піє – співає
Пінязі – гроші
Планний – марний
Плете – базікає
Плюца (польс.) – легені
Повала – стеля
Подставова (польс.) –
початкова
Понагляй-ся – поспішай
Понайбі! – Помагай, Боже!
Погрибач – кочерга
Покля – доки
Позерати – поглядати

Помыток – ганчірка для
посуду
Портки, сподні – штані
Посел (посол) – депутат
Почеркай-си – постукай
През – через
Присъясто – присягаю,
клянуся
Прудкий – швидкий
Пструг – форель
Пукати – стукати (в двері)
Пулька – індик
Райткы – галіфе
Рыхтувати – ладнати,
ремонтувати
Ровер – велосипед
Родиче – батьки
Ружа – троянда
Рунтувати – руйнувати
Сыза – слюза
Скірні – чоботи
Скора, скірка – шкіра,
шкірка
Слуп – стовп (у землі)
Сомар – осел
Стычен – січень
Стратив – загубив
Студня – колодязь, криниця
Сумліні! – слово честі,
клянуся!
Сут – є, існують
Суций – здатний,
спроможний

Святого Духа (Зішестя Св.Духа, Пресв.Трійці, Зелені Свята, Русаля) – 50-ий день після Пасхи
Сыніговиця – заметіль
Тади – туди
Твар – лице
Тварі – тварини
Глуста – масна, жирна
Трафив – влучив, попав
Троскат-ся – турбується, піклується
Тумана пустити – памороки забити
Туній – дешевий
Турати-ся – поневірятися, блукати
Убраня – костюм
Уця – вівця
Уш – воша
Файний – гарний
Фаля – хвиля
Фертик – кінець, досить
Фляки – рубці (страва)
Фрас – чорт
Фурт – постійно, безперестанку
Хвиля – сонячна погода
Хыжка – хата
Хлоп – селянин, чоловік
Хори – хворий
Хосен, хісна – користь

Хоц – хоч
Хпасти – впасті
Цапкы – (цап встає на задні ноги)
Цвіркач, цвірчик – цвіркун
Цвяк – цвях
Цера – колір обличчя
Ци – чи
Цизорик – ножик кишенськовий
Цмок – дракон
Цомпель – бурулька льоду
Цофати-ся – сунутися назад
Частуваня – пригощання
Червец – червень
Шалюваний – обшитий (дошками)
Шампан – шампанське
Шляк – серцевий удар (інфаркт)
Шмарити – кинути
Шпортати – колупатися
Штыри – чотири
Што – що
Штоси – щось
Штука – мистецтво
Шута – безрога тварина
Юж – вже
Ябко – яблуко
Яв – взяв
Яр – весна

ПРО СЕБЕ

Ігор ДУДА, син Мыкити, вродився 10 березня 1940 р. на Лемківщині – село Ганчова, повіт Горлиці, воєводство Краківське. Од грудня 1945 р. жив в м. Монастириську, де закінчив середню школу (1957 р.). В 1958-61 рр. вчився в Львівському технікумі легкої промисловості. В 1967-73 рр. студіював мистецтвознавство в Академії мистецтв СРСР (тепер – м. Санкт-Петербург, Росія).

Вздовж 25 років перебував на педагогічній роботі в Тернополі: професійно-технічне училище, Республіканська школа декораторів-реклямознавців, художнє відділення Кооперативного технікуму, Педагогічний інститут. Викладав рисунок, шрифти, історію мистецтва.

З 1991 р. – організатор і директор Тернопільського обласного художнього музею. Співзасновник Художньо – меморіального музею Л.Левицького в с. Бурдяківці Борщівського району (1996 р.), музею «Лемківщина» в Тернополі (2000 р.). Розробив проект реорганізації Монастириського музею лемківської культури і побуту (2004р.).

Друкується з 1972 р. Праці з мистецтвознавства: «Віктор Макаров» (1982), «Художники Тернопільщини» (1994), «Дмитро Шайнога» (1994, 2005), «Діонізій Шолдра», «Мистці Тернополя» (обидві 1995), «Перша Всеукраїнська виставка художників-монументалістів у Тернополі», «Андрій Ткаченко» (обидві 1996), «Антін Малюца» (1998), «Тернопільський обласний художній музей. Живопис. Скульптура. Каталог музеїної збірки. Ч. 1» (в співавт.), «Журавлі повертаються додому» (обидві 2007).

Праці з краєзнавства – путівники: «Бучач» (1985), «Борщів» (1989), «Тернопільщина літературна» (1990), «Монасти-

риська» (2006). В співавторстві – «Тернопіль. Що? Де? Як?» (1989), «Тарас Шевченко на Тернопільщині» (3 вид., 1990, 1998, 2007), «Земля Тернопільська» (2003).

Веце як 1000 статей, рецензий і нарисів були опубліковані в газетах, журналах і збірниках Тернополя, Львова, Києва і Варшави. Важніші з них: «Буковинська Переберія» (1982-83), «Літературно – Мистецька Енциклопедія Тернопільщини» (1984-86), «Дорогами рідного краю» (1988-90), «Тернопільщина мистецька» (1992-93), «Вулиці змінюють імена» (1992), «Тернопіль.1540-1991» (1999-2002), «Тернопільський Енциклопедичний Словник» (2004, 2005, 2007). Учасник 50 науково-практичних конференцій.

Громадска робота. В 1973-93 рр. – член президії міської, обласної і Головної ради Всеукраїнського Товариства охорони памяток гісторії і культури. З 1990 р. – одповідальний секретар Комісії з присудження обласної мистецької премії імені М.Бойчука. З 1994 р. – заступник, з 1999 р. – редактор часопису «Дзвони Лемківщини». Організатор першого в Україні Фестивалю лемківської культури (Гутиська, 1998). З 2001 р. – член колегії Всеукраїнського товариства «Лемківщина». З 2002 р. – член президії Світової Федерації Українських Лемківських Обєднань (з 2007 р. – одновідальний секретар).

Занимається прикладном графіком, художнім оформленням і реставрацією творів мистецтва. Автор афіш і буклітів мистецьких виставок, емблем, плякатів і програм лемківських зіздів, конгресів, академій і фестивалів.

Член Національних Спілок України – журналістів з 1984 р. і художників з 1992 р., Всеукраїнської Спілки краєзнавців з 1992 р., Міжнародної Асоціації мистецтвознавців з 1996 р., Наукового Товариства імені Шевченка во Львові з 1998 р. Заслужений діяч культури України з 1999 р. Ляуреат конкурсу «Людина року – 2004» м. Тернопіль.

З 2005 р. – доцент Тернопільського Національного педагогічного університету імені В.Гнатюка (за сумісництвом).

ЗМІСТ

СПОМНЕШ МОС СЛОВО!	3
ПРИПОВІДКИ НА ЛЕМКІВЩЫНІ.....	5
ПРО РОДИЧІВ	9
ПОЛЬСКИ ПРИПОВІДКИ	79
ЛІТЕРАТУРА	80
ЛЕМКІВСКИЙ СЛОВНИЧОК	81
ПРО СЕБЕ	85

Ігор ДУДА

СПОМНЕШ МОЄ СЛОВО

Лемківски приповідки

Комп'ютерна верстка Мар'яни Тераз
Обкладинка Михайла Величко

Підписано до друку 22.08. 2008 р. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Шкільна. Друк офсетний.
Умовно-друк. арк. 5,00. Облік.-видавн. арк. 5,88. Зам. № 86.

ТзОВ «Видавництво Астон» м. Тернопіль
вул. Гайова, 8 тел. (0352) 52-71-36
Свідоцтво ТР №28 від 09.06.2005

E-mail: zbut@utel.net.ua
Віддруковано в ТзОВ «Гал-Друк», м. Тернопіль
Зам. 262-А.

